

mulier instituut

Gehandicaptensportbeleid in gemeenten

De stand van zaken in 2018

Marieke Reitsma

Wikke van Stam

Caroline van Lindert

Gehandicaptensportbeleid in gemeenten

De stand van zaken in 2018

in opdracht van het programma Grenzeloos actief

**Marieke Reitsma
Wikke van Stam
Caroline van Lindert**

Mulier Instituut

sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht

T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl

E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1. Inleiding	9
1.1 Aanleiding	9
1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen	10
1.3 Methode	11
1.4 Leeswijzer	13
2. Coalitieakorden gemeenten	15
3. Beleid en uitvoering in gemeenten	19
3.1 Gemeentelijk beleid	19
3.2 Uitvoering	23
3.3 Regionale samenwerking	26
3.4 Buurtsportcoaches	28
3.5 Ondersteuning	32
3.6 Borging	34
3.7 Succesfactoren, verbeterpunten en tips	36
4. Conclusie	41
4.1 Beantwoording onderzoeksvragen	41
4.2 Algemene conclusies	43
4.3 Aanbevelingen	45

Samenvatting

Het sport- en beweegbeleid Grenzeloos actief is opgezet om een landelijk dekkende structuur en passend sport- en beweegaanbod te creëren, waarbij iedereen in Nederland met een beperking de mogelijkheid heeft om te sporten en bewegen. In het kader van de ontwikkeling van nieuw overheidsbeleid voor gehandicaptensport is het waardevol inzicht te krijgen in de huidige stand van zaken in gemeentelijk beleid. In opdracht van Grenzeloos actief heeft het Mulier Instituut onderzoek gedaan naar de positie van gehandicaptensport in gemeentelijk beleid. Het betreft een vervolg op een onderzoek uit 2016. Destijds is in kaart gebracht in welke mate gemeenten gehandicaptensport hebben opgenomen in coalitieakkoorden, beleid en uitvoeringsnotities. Daarnaast is gekeken naar de mate waarin gemeenten activiteiten uitvoeren, regionaal samenwerken en buurtsportcoaches inzetten voor gehandicaptensport. In 2018 is het onderzoek herhaald en uitgebreid, door ook in beeld te brengen hoe gemeenten het beleid, de activiteiten en de regionale samenwerking borgen. Bovendien is achterhaald welke succesfactoren en belemmeringen gemeenten ervaren. Het onderzoek bestond uit een analyse van coalitieakkoorden en een vragenlijstonderzoek. In totaal zijn 104 coalitieakkoorden bekeken. Daarnaast hebben 166 gemeenten de vragenlijst ingevuld. De belangrijkste resultaten van het onderzoek zijn:

- Dertien gemeenten spreken in hun coalitieakkoord voor de periode 2018-2022 over sport of bewegen voor mensen met een beperking of handicap (van de in totaal 104 onderzochte coalitieakkoorden). Daarnaast spreekt één (kleine) gemeente over gehandicaptensport in het nieuwe coalitieakkoord. De gemeenten met aandacht voor het thema benoemen de ambities om sportverenigingen te motiveren om inclusief beleid te maken en uit te voeren en om buurtsportcoaches in te zetten om de weg naar sport- en beweegaanbod makkelijker te maken voor mensen met een beperking.
- Net als in 2016 heeft in 2018 twee derde van de gemeenten (65%) beleidsdoelstellingen voor gehandicaptensport. Grotere gemeenten hebben vaker beleidsdoelstellingen dan kleinere gemeenten. Wel geven kleine gemeenten ten opzichte van 2016 vaker aan beleidsdoelstellingen in ontwikkeling te hebben en minder vaak dat ze geen beleidsdoelstellingen hebben. Het grootste gedeelte van de gemeenten met beleidsdoelstellingen heeft deze genoteerd in de beleidsnota sport en bewegen (83%).
- De helft van de gemeenten (51%) zegt gehandicaptensport te hebben opgenomen in een uitvoeringsnotitie. Daarnaast geeft nog 17 procent aan een uitvoeringsnotitie in ontwikkeling te hebben. Gehandicaptensport is het vaakst opgenomen in uitvoeringsnotities over sport (en bewegen) en in uitvoeringsnotities over de inzet van buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen.
- Bijna alle gemeenten voeren activiteiten uit ten aanzien van gehandicaptensport (98%). De meest uitgevoerde activiteit is de inzet van buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen, en dit wordt vaker genoemd dan in 2016. Andere veel uitgevoerde activiteiten door gemeenten zijn regionale samenwerking, het opzetten/versterken van passend sport- en beweegaanbod en het inzichtelijk maken van het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking. De gemeenten geven aan de inzet van buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen en de regionale samenwerking het meest succesvol te vinden. Het betrekken van de doelgroep bij het ontwikkelen van sportaanbod en het doorverwijzen door sociale wijkteams zijn volgens gemeenten nog het meest voor verbetering vatbaar.
- 69 procent van de gemeenten neemt deel aan een regionaal samenwerkingsverband aangepast sporten. Dit percentage is hoger dan in 2016 (52%). Nog eens 15 procent is niet aangesloten bij

een verband, maar werkt wel met andere gemeenten samen op het thema gehandicaptensport. De grote en middelgrote gemeenten nemen vaker deel aan een regionaal samenwerkingsverband dan de kleine gemeenten. Ten opzichte van 2016 geven wel meer kleine gemeenten aan regionaal samen te werken (56% in 2016 en 77% in 2018).

- Het aantal gemeenten dat buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen inzet voor gehandicaptensport is hoger in 2018 (74%) dan in 2016 (65%). Vooral bij de middelgrote gemeenten is dit zichtbaar. In driekwart van de gemeenten waarin buurtsportcoaches zich bezighouden met gehandicaptensport richt de buurtsportcoach zich op de doelgroep kwetsbare groepen in het algemeen, waaronder ook mensen met een beperking vallen. In 62 procent van de gemeenten richten de buurtsportcoaches zich specifiek op mensen met een motorische beperking en in 57 procent van de gemeenten specifiek op mensen met een verstandelijke beperking.
- Bijna alle gemeenten borgen hun beleid en activiteiten op meerdere manieren. De meest voorkomende manier van borging is door beleid en activiteiten te beleggen bij buurtsportcoaches. Ook borgen gemeenten door regionaal samen te werken en door beleid vast te leggen in gemeentelijke documenten.
- Succesfactoren voor uitvoering en borging van het beleid ten aanzien van gehandicaptensport zijn volgens gemeenten vooral regionale samenwerking, het opnemen van concrete doelstellingen in beleid, het goed in beeld brengen van het beschikbare aanbod en het hebben van aandacht voor de doelgroep. Belemmeringen zijn volgens gemeenten onder andere de moeilijk bereikbare doelgroep, een gebrek aan beleid, een gebrek aan aanbod en een gebrek aan tijd en financiële middelen.

Een vergroting van de aandacht voor gehandicaptensport is zichtbaar in ondernomen activiteiten, deelname aan samenwerkingsverbanden en inzet van buurtsportcoaches. Gemeenten voeren meer verschillende activiteiten uit, en meer gemeenten zetten buurtsportcoaches in om aan (een deel van) die activiteiten invulling te geven. Op een aantal punten zijn de ontwikkelingen minder zichtbaar. Het totale aantal gemeenten dat beleidsdoelstellingen heeft voor gehandicaptensport is bijvoorbeeld niet hoger dan in 2016 (65%). Wel hebben kleine gemeenten vaker beleidsdoelstellingen in ontwikkeling op dit gebied, en ze hebben minder vaak geen beleidsdoelstellingen. Daarnaast heeft de helft van de gemeenten gehandicaptensport opgenomen in een uitvoeringsnotitie. In het algemeen kan worden gesteld dat gehandicaptensport als thema zeker de aandacht van gemeenten heeft. Van alle gemeenten die hebben deelgenomen aan het onderzoek, hebben maar drie gemeenten geen beleidsdoelstellingen, geen uitvoeringsnotitie én geen activiteiten op het gebied van gehandicaptensport. Alle andere gemeenten doen op één of andere manier iets met het thema.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Het sport- en beweegbeleid Grenzeloos actief¹ is opgezet om een landelijk dekkende structuur en passend sport- en beweegaanbod te creëren, waarbij iedereen in Nederland met een beperking de mogelijkheid heeft om te sporten en bewegen. Grenzeloos actief wordt gefinancierd door het ministerie van VWS en loopt tot en met 2018.

Het beleid is uitgewerkt in een programma waarin meerdere partijen deelnemen, namelijk Kenniscentrum Sport, MEE NL, NOC*NSF, Sportkracht 12, Vereniging Sport en Gemeenten, RIVM en het ministerie van VWS. Het programma bestaat uit vier sterk samenhangende pijlers, waaraan doelstellingen zijn verbonden:

1. het creëren van een landelijk dekkende structuur van ongeveer 43 regionale samenwerkingsverbanden dat in 2019 zelfstandig gecontinueerd kan worden (pijler 1);
2. betere kennis over de doelgroep mensen met een beperking en verspreiding van kennis ter ondersteuning van gemeenten, samenwerkingsverbanden en sport- en beweegaanbieders via de kennispijler (pijler 2);
3. meer aandacht binnen het programma Sport en Bewegen in de Buurt voor mensen met een beperking door specifiek in te zetten op sporten en bewegen van mensen met een beperking via de Sportimpuls en de inzet van buurtsportcoaches (pijler 3);
4. een versterking van sport- en beweegaanbod onder andere gericht op deskundig bestuurlijk en technisch kader op 430 locaties binnen de regionale samenwerkingsverbanden (pijler 4).

Gemeenten hebben een belangrijke rol op het thema sport en bewegen voor mensen met een beperking. Op lokaal en regionaal niveau vindt immers de zoektocht naar een goede match tussen vraag en aanbod plaats en gemeenten vormen daarin een spin in het web. Gemeenten kunnen vanuit het programma een stimuleringsbudget krijgen, bedoeld voor (proces-)ondersteuning en een werkbudget. Dit geeft gemeenten onder andere de mogelijkheid om in de regio's de beoogde samenwerkingsverbanden (pijler 1) op te zetten of buurtsportcoaches in te zetten (pijler 3), waarbij gemeenten worden gestimuleerd om aan te sluiten bij bestaande structuren, netwerken en programma's. Momenteel hebben 41 regio's een stimuleringsbudget ontvangen (pijler 1).

In 2015 heeft het Mulier Instituut in opdracht van Grenzeloos actief een onderzoek uitgevoerd naar het gehandicaptensportbeleid van gemeenten (Van Lindert, Terpstra, Pulles & Schootemeijer, 2016²). De vraag was in welke mate gemeenten en provincies al beleid voerden op het gebied van gehandicaptensport en in hoeverre buurtsportcoaches voor gehandicaptensport werden ingezet. Het doel van dit onderzoek was om inzicht in het gehandicaptensportbeleid van gemeenten te krijgen. De resultaten zijn tevens als input gebruikt om richting te geven aan de ondersteuningsactiviteiten van Grenzeloos actief.

¹ www.grenzeloos-actief.nl

² Lindert, C. van, Terpstra, N., Pulles, I., Schootemeijer, S. (2016). *Gehandicaptensportbeleid in gemeenten en provincies*. Utrecht: Mulier Instituut.

Omdat het programma Grenzeloos actief na 2018 afloopt, is het Mulier Instituut gevraagd een vervolgonderzoek uit te voeren. Dit onderzoek richt zich weer op de huidige stand van zaken, maar nu een aantal jaar later. De vragen in welke mate gemeenten beleid voeren, activiteiten uitvoeren en regionaal samenwerken op het gebied van gehandicaptensport en in hoeverre buurtsportcoaches voor gehandicaptensport worden ingezet, worden ook nu beantwoord. Daarnaast is in dit onderzoek aandacht voor de borging van het beleid en de mate waarin gemeenten behoefte hebben aan ondersteuning. Dit onderzoek is daarmee deels een herhaling van het onderzoek uit 2015, aangevuld met een aantal nieuwe onderzoeksvragen. In deze rapportage verwijzen we steeds naar de publicatie van dat onderzoek in 2016.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

De centrale doelstelling van het onderzoek is om inzicht te krijgen in de mate waarin gemeenten beleid (uit)voeren ten aanzien van gehandicaptensport, buurtsportcoaches hiervoor inzetten en wat hierin ontwikkelingen zijn. Tevens is het doel om inzicht te verkrijgen in de activiteiten die gemeenten uitvoeren voor gehandicaptensport en hoe zij deze structureel in beleid inbedden.

Hiervoor zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

1. In welke mate is gehandicaptensport opgenomen in beleids- en/of uitvoeringsnotities³ van gemeenten?
2. In welke mate wordt in coalitieakkoorden van gemeenten gesproken over gehandicaptensport en aanverwante thema's?
3. Welke activiteiten voeren gemeenten uit ten aanzien van gehandicaptensport?
4. In welke mate nemen gemeenten deel aan regionale samenwerkingsverbanden op het gebied van gehandicaptensport?
5. In welke mate zetten gemeenten combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches in voor gehandicaptensport (aantal fte)?
6. Hoe borgen gemeenten de activiteiten en samenwerkingsverbanden ten aanzien van gehandicaptensport en wat zijn daarin belemmerende en bevorderende factoren?
7. In welke mate beschikken gemeenten over goede voorbeelden ten aanzien van gehandicaptensport en willen zij deze delen?

Onderzoeksvragen 1 t/m 5 en 7 behoorden ook tot het onderzoek uit 2016. In dit onderzoek is het daarom mogelijk voor deze onderwerpen de nieuwe stand van zaken te vergelijken met de stand van zaken in 2016. Waar mogelijk wordt bij het presenteren van de resultaten een vergelijking gemaakt. De aanvulling van dit onderzoek bestaat uit onderzoeksvraag 6 waarmee inzicht wordt verkregen in de manier waarop gemeenten activiteiten en samenwerkingen borgen. Tot slot wordt net als in 2016 aan gemeenten gevraagd of zij goede voorbeelden, successen en tips hebben.

³ Onder beleidsnotities verstaan we documenten waarin gemeenten het beleid beschrijven dat ze gedurende een bepaalde periode op een bepaald beleidsterrein wil gaan uitvoeren. Onder uitvoeringsnotitie verstaan we documenten waarin wordt beschreven hoe het vastgestelde beleid van de gemeente wordt uitgevoerd.

1.3 Methode

Om antwoord te geven op de onderzoeksvragen zijn twee deelonderzoeken uitgevoerd. Deze worden hieronder toegelicht.

Analyse coalitieakkoorden

In dit deelonderzoek hebben we coalitieakkoorden geanalyseerd die in gemeenten zijn opgesteld naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018 voor de hierop volgende beleidsperiode 2018-2022. In de coalitieakkoorden staan de politieke intenties en voorgenomen veranderingen van gemeenten na afloop van de gemeenteraadsverkiezingen. Op basis daarvan worden colleges gevormd. Het betreft niet daadwerkelijk ontwikkeld of uitgevoerd beleid, maar vermelding in een coalitieakkoord is daarvan een voorbode. Dit deelonderzoek geeft antwoord op onderzoeksvraag 2: In welke mate wordt in coalitieakkoorden van gemeenten gesproken over gehandicaptensport en aanverwante thema's? Het analyseren van de coalitieakkoorden geeft een indruk in hoeverre gemeenten de komende vier jaar de intentie hebben om aandacht te schenken aan gehandicaptensport.

In het kader van een ander onderzoeksproject binnen het Mulier Instituut zijn de coalitieakkoorden van 104 Nederlandse gemeenten geanalyseerd. Ten behoeve van de efficiëntie is voor dit onderzoek dezelfde selectie gebruikt. De selectie is tot stand gekomen door middel van willekeurige selectie van 100 gemeenten, waarbij aandacht is geweest voor een evenredige spreiding over het land en naar gemeentegrootte. Aan deze groep van 100 gemeenten zijn de gemeenten Utrecht, Den Haag, Rotterdam en Amsterdam (de G4 gemeenten) toegevoegd, zodat een selectie van 104 is ontstaan. Vervolgens is de representativiteit van de 104 geselecteerde gemeenten gecontroleerd. Dit is gedaan door na te gaan of de uitkomsten van de 104 gemeenten in het onderzoek van 2016 representatief waren voor de uitkomsten van alle gemeenten, omdat toen de coalitieakkoorden van alle Nederlandse gemeenten voor de collegeperiode 2014-2018 zijn geanalyseerd. Dit bleek het geval te zijn, waarna in de analyses voor dit onderzoek van de 104 akkoorden gebruik is gemaakt.

De coalitieakkoorden zijn bestudeerd om te analyseren of hierin aandacht wordt besteed aan gehandicaptensport. Er is gebruikgemaakt van de pdf-bestanden van deze coalitieakkoorden. De bestanden zijn met behulp van het programma Foxit Phantom doorzocht op verschillende zoektermen die met gehandicaptensport te maken hebben. Relevante tekstpassages zijn (beknopt) inhoudelijk geanalyseerd. Omdat de coalitieakkoorden openbaar zijn, is waar relevant in de tekst vermeld in welke gemeenten de term gehandicaptensport of aanverwante termen expliciet in de coalitieakkoorden voorkomen.

Online vragenlijst gemeenten

Om antwoord te geven op de overige onderzoeksvragen, hebben we een online vragenlijst onder alle Nederlandse gemeenten (380 gemeenten in 2018) uitgezet. In nauw overleg met de opdrachtgever heeft het Mulier Instituut een vragenlijst ontwikkeld en door een externe partij laten programmeren. Vereniging Sport en Gemeenten heeft per e-mail een vooraankondiging van het onderzoek en een uitnodiging voor de vragenlijst verstuurd. Na drie weken is een reminder verstuurd. De uitnodigingen waren vanwege het beleidsmatige karakter van de vragenlijst specifiek gericht aan de beleidsmedewerkers bij de gemeenten. De vragenlijst is in augustus 2018 verspreid en liep door tot begin september. In totaal kon de vragenlijst gedurende vijf weken worden ingevuld.

De vragenlijst bestond grotendeels uit gesloten vragen waar gemeenten uit antwoordcategorieën konden kiezen. Daarnaast konden gemeenten aanvullende informatie geven in open vragen over bijvoorbeeld succesfactoren, belemmeringen en goede voorbeelden. De vragen over de beleidsnota sport, de beleidsdoelstellingen voor gehandicaptensport, de activiteiten voor gehandicaptensport, de deelname aan regionale samenwerkingsverbanden en de inzet van buurtsportcoaches voor gehandicaptensport zijn op dezelfde manier gesteld als in 2016 en kunnen daarom vergeleken worden. De vraag over de opname van gehandicaptensport in uitvoeringsnotities is anders gesteld om de vragenlijst overzichtelijker te maken, waardoor een vergelijking met 2016 niet mogelijk is. Net als in 2016 is aan gemeenten gevraagd of ze goede voorbeelden en tips beschikbaar hebben. Tot slot zijn nieuwe vragen gesteld over borging van het beleid, borging van de regionale samenwerking, wat succesfactoren en verbeterpunten zijn in het beleid en de borging en aan welke vorm van ondersteuning behoefte is. De resultaten van de enquête zijn volgens afspraak anoniem in deze rapportage verwerkt.

Van de 380 gemeenten hebben 166 gemeenten de vragenlijst volledig ingevuld. Dit komt neer op een respons van 44 procent. In 2016 was de respons ook 166 gemeenten, waarvan deels dezelfde gemeenten in 2018 weer meededen. Van de deelnemende gemeenten heeft 47 procent (78 van de 166) zowel in 2016 als 2018 deelgenomen aan het onderzoek. Dit betekent dat we bij het vergelijken van resultaten van de twee onderzoeken wel hebben gekeken naar verschillen in de stand van zaken, maar niet kunnen oordelen over een eventuele trend.

In tabel 1.1 staat een overzicht van de respons naar provincie. Deze responspercentages liggen tussen de 33 en 58 procent, waaruit we concluderen dat dit een redelijk tot goede representatie vanuit elke provincie is. Zo mogelijk worden opvallende verschillen tussen aan het onderzoek deelnemende gemeenten naar provincie in de tekst vermeld. Vanwege het lage aantal respondenten per provincie zijn de verschillen indicatief.

Tabel 1.1 Respons gemeenten naar provincie (in absolute aantallen en procenten, n=166)

Provincie	Respons aantal gemeenten	Totaal aantal gemeenten	Percentage Respons
Drenthe	4	12	33
Flevoland	2	6	33
Friesland	10	20	50
Gelderland	24	53	45
Groningen	7	20	35
Limburg	19	33	58
Noord-Brabant	27	64	42
Noord-Holland	16	48	33
Overijssel	12	25	48
Utrecht	11	26	42
Zeeland	6	13	46
Zuid-Holland	28	60	47
Totaal	166	380	44

Bij het rapporteren over de vragenlijst worden de resultaten waar relevant naar gemeentegrootte uitgesplitst. De volgende indeling is hierbij gehanteerd: tot en met 25.000 inwoners (klein), 25.000 tot

90.000 inwoners (middelgroot), 90.000 inwoners of meer (groot). De vragenlijst is ingevuld door 63 kleine gemeenten, 88 middelgrote gemeenten en 15 grote gemeenten. Een onderscheid naar de 43 Wmo-regio's, de structuur waarin Grenzeloos actief werkt bij het opzetten van regionale samenwerkingsverbanden, is niet gemaakt. Eventuele verschillen tussen Wmo-regio's kunnen vanwege het lage aantal respondenten per Wmo-regio op toeval berusten, waardoor over de stand van zaken in Wmo-regio's geen betrouwbare uitspraken kunnen worden gedaan.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de resultaten van de analyse van de coalitieakkoorden van de 104 geselecteerde gemeenten gepresenteerd. In hoofdstuk 3 worden de uitkomsten besproken van de online vragenlijst die onder Nederlandse gemeenten is uitgezet. Hoofdstuk 4 bevat een slotbeschouwing waarin de belangrijkste bevindingen samen worden gebracht, de onderzoeksvragen worden beantwoord en aanbevelingen worden gedaan wat betreft gehandicaptensportbeleid bij gemeenten.

2. Coalitieakkoorden gemeenten

De coalitieakkoorden van 104 gemeenten voor de collegeperiode 2018-2022 zijn bestudeerd om te analyseren of hierin aandacht is voor het thema gehandicaptensport. In het onderzoek uit 2016 leverde het zoeken op de term ‘gehandicaptensport’ zo weinig hits op, dat toen is besloten de zoekopdracht uit te breiden met andere termen gerelateerd aan sporten en bewegen voor mensen met een beperking. Voor dit onderzoek is daarom direct op elf zoektermen gezocht. De zoektermen uit 2016 zijn aangevuld met de termen G-sport, bereikbaar (in relatie met sport/gehandicaptensport) en inclusief (in relatie met sport/bewegen), omdat werd verwacht dat deze door gemeenten gebruikt worden.

De termen waarop is gezocht en het resultaat van de zoekactie zijn te zien in tabel 2.1. Voor een aantal termen is gekeken of en hoe vaak ze voorkwamen in relatie tot andere termen. Dit is gedaan omdat sommige gemeenten wel aandacht hebben voor het thema gehandicaptensport, maar dit niet altijd in corresponderend aan de exacte zoektermen benoemen. In de tabel is ook de opbrengst van de zoekactie voor 2014-2018 weergegeven, voor dezelfde 104 gemeenten waarvan nu de coalitieakkoorden zijn geanalyseerd. Het is goed om te realiseren dat, als coalitiepartijen in 2014 blijf hebben gegeven van interesse in gehandicaptensport, dat niet per definitie terug hoeft te komen in het coalitieakkoord van diezelfde gemeente vier jaar later. Mogelijk is het thema al omgezet in daadwerkelijk beleid en zal in het nieuwe coalitieakkoord aandacht zijn voor andere thema's. Dit hoeft niet te betekenen dat de interesse voor gehandicaptensport is afgenomen.

Tabel 2.1 Aantal hits per zoekterm en aantal gemeenten dat zoekterm minimaal één keer noemt in coalitieakkoorden van 2014-2018 en van 2018-2022 (n=104)

Zoekterm	Aantal hits		Aantal gemeenten	
	2018-2022	2014-2018	2018-2022	2014-2018
Sport	568	**	97	81
Gehandicaptensport	1	3	1	3
Aangepast sporten	0	0	0	0
G-sport	0	*	0	*
Minder valide	10	2	9	2
i.c.m. Sport/bewegen	0	0	0	0
Handicap	28	37	17	21
i.c.m. Sport/bewegen	3	5	2	5
Mensen met een beperking	120	21	50	17
i.c.m. Sport/bewegen	26	4	12	4
Breedtesport	20	15	15	11
i.c.m. Mensen met een beperking	1	5	1	5
Toegankelijk	317	166	79	60
i.c.m. Sport/gehandicaptensport/openbare ruimte	109	28	51	22
Bereikbaar	432	*	80	*
i.c.m. Sport/gehandicaptensport	9	*	7	*
Inclusief	133	*	35	*
i.c.m. Sport/bewegen	2	*	2	*

Bron: analyse coalitieakkoorden 2018-2022; Van Lindert et al., 2016.

* Zoekterm is niet gebruikt voor coalitieakkoorden 2014-2018.

** Het aantal hits voor deze term is niet te herleiden uit het onderzoek van 2016.

Vermelding van gehandicaptensport en gerelateerde termen

De aandacht voor sport in het algemeen is in bijna alle coalitieakkoorden aanwezig. In de geanalyseerde akkoorden van 2018-2022 wordt de term 'sport' in totaal 568 keer genoemd. In totaal noemen van de 104 gemeenten 97 gemeenten de term sport, vijf gemeenten noemen een vergelijkbare term en slechts in twee gemeenten is op geen enkele manier aandacht daarvoor. Bovendien heeft 71 procent van de 104 geanalyseerde gemeenten een aparte sportparagraaf in het akkoord opgenomen. In de vorige collegeperiode 2014-2018 was dit 64 procent. De aandacht voor sport in coalitieakkoorden van gemeenten lijkt dus te stijgen.

De aandacht voor mensen met een beperking is terug te vinden in een groot deel van de coalitieakkoorden. De algemene zoektermen 'minder valide', 'handicap' en 'mensen met een beperking' zijn in 2018 in totaal vaker genoemd dan in 2014. Vooral de term 'mensen met een beperking' wordt door gemeenten meer gebruikt in 2018 (120 keer in totaal in 50 van de 104 gemeenten) dan in 2014 (21 keer in totaal in 17 van de 104 gemeenten). De term 'handicap' wordt daarentegen minder gebruikt, wat erop wijst dat de woordkeuze om over deze doelgroep te spreken door de jaren heen is veranderd.

De aandacht voor sport voor mensen met een beperking is lang niet in alle coalitieakkoorden te vinden. De term gehandicaptensport wordt in de nieuwe akkoorden slechts éénmaal genoemd, door de gemeente Beek. Het is opvallend dat de gemeente Beek dit zo specifiek benoemt, want de gemeente valt onder de 29 procent gemeenten zonder aparte sportparagraaf en de totale aandacht voor sport in het coalitieakkoord is beperkt. De andere termen die direct betrekking hebben op gehandicaptensport, namelijk 'aangepast sporten' en 'G-sport', worden door geen enkele gemeente genoemd. Wanneer we kijken hoeveel gemeenten de termen 'minder valide', 'handicap' en 'mensen met een beperking' noemen in relatie tot sport of bewegen, blijkt ook hier dat de woordkeuze van gemeenten verschuift van handicap naar beperking. Het aantal gemeenten dat over mensen met een beperking spreekt in relatie tot sport of bewegen is toegenomen (12 in 2018 ten opzichte van 4 in 2016) en de term handicap in relatie tot sport/bewegen wordt minder vaak genoemd (2 in 2018 ten opzichte van 5 in 2016). De term 'minder valide' wordt in geen enkel coalitieakkoord in combinatie met sport of bewegen genoemd. Slechts één keer benoemt een gemeente specifiek de combinatie van mensen met een beperking met breedtesport (de gemeente Overbetuwe). In 2015 werd deze combinatie nog door vijf gemeenten uit de selectie genoemd. Van de dertien gemeenten die in de akkoorden van 2018-2022 spreken over sport en bewegen voor mensen met een beperking of handicap (in totaal 29 hits), gaat het acht keer om een grote stad (gemeente met meer dan 70.000 inwoners; in totaal 21 hits). De G4-gemeenten nemen samen tien van de 21 hits voor hun rekening. De overige elf hits zijn afkomstig uit de coalitieakkoorden van Apeldoorn, Amersfoort, Leiden en Purmerend. Van alle gemeenten heeft Amersfoort de meeste aandacht voor sport voor mensen met een beperking, zij noemt het zes keer in haar coalitieakkoord.

De aandacht voor de termen 'toegankelijk', 'bereikbaar' en 'inclusief' is in de akkoorden van 2018-2022 groot. Gemeenten benoemen deze termen echter vaak met betrekking tot andere thema's dan sport en bewegen, bijvoorbeeld accommodaties. Ook wordt bij het gebruik van deze termen vaak niet specifiek de doelgroep 'mensen met een beperking' bedoeld. Gemeenten gebruiken deze termen veel, omdat ze gaan over het wegnemen van barrières voor verschillende doelgroepen. Immers, het 'toegankelijk' maken van een locatie of activiteit kan gaan over mensen met een beperking, maar ook over bijvoorbeeld kinderen uit arme gezinnen of eenzame ouderen.

De combinatie van ‘toegankelijk’ met sport (36 hits), gehandicapten/mensen met een beperking (30 hits) of openbare ruimte (43 hits) is 109 keer benoemd door 51 van de 104 gemeenten in de akkoorden van 2018-2022. Dit is vaker dan in 2014 (28 hits door 22 gemeenten). Ook hier zijn de termen het vaakst door de grote gemeenten genoemd. Elf gemeenten hebben de combinatie van toegankelijkheid met sport/bewegen voor mensen met een beperking/gehandicapten benoemd. Dit zijn Utrecht, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Apeldoorn, Amersfoort, Purmerend en Leiden, Dongen, Wageningen en Baarn. De gemeenten Houten en Someren benoemen als enige gemeenten het thema bereikbaarheid in combinatie met sport/bewegen voor mensen met een beperking/gehandicapten.

Omdat de term ‘inclusief sporten’ in het Nationaal Sportakkoord⁴ een belangrijke term is waaronder ook gehandicaptensport valt, hebben wij ook gekeken of de term ‘inclusief’ in combinatie met sport of bewegen wordt genoemd in de coalitieakkoorden. Het blijkt dat alleen de gemeenten Amersfoort en Amsterdam de term ‘inclusief sporten’ benoemen in hun coalitieakkoord. Aangezien het Nationaal Sportakkoord loopt van 2018 t/m 2021, verwachten we dat gemeenten in de volgende coalitieakkoorden deze term vaker zullen opnemen.

Ambities gemeenten

Na de telling van de termen hebben we voor de groep gemeenten die over één of meer van de zoektermen spreken, meer inhoudelijk gekeken naar de ambities van die gemeenten voor de collegeperiode 2018-2022.

Hoewel de relatie tussen de thema’s sport en bewegen en mensen met een beperking in relatief weinig gemeenten wordt gelegd, zijn er wel gemeenten die specifieke ambities benoemen. Hieronder noemen we een aantal voorbeelden. De gemeenten Beek wil inzetten op de integratie van gehandicaptensport in de gemeenten via het programma Grenzeloos actief. De gemeente Amersfoort benoemt verschillende doelgroepen waarvoor sport toegankelijk moet zijn, waaronder mensen met een beperking. Hiervoor vraagt de gemeente van sportverenigingen om een inclusief sportbeleid te voeren. Daarnaast zet deze gemeente buursportcoaches in om de weg voor mensen met een beperking naar een sportvereniging makkelijker te maken. Apeldoorn, Leiden, Rotterdam en Den Haag geven aan in te zetten op de fysieke toegankelijkheid van sportaccommodaties voor mensen met een beperking. Den Haag is in 2020 gastheer van de Special Olympics, en deze gelegenheid wordt aangegrepen om samen met de sportverenigingen de toegankelijkheid voor mensen met een verstandelijke en fysieke beperking te verbeteren. Bovendien gaat de gemeente de mogelijkheden onderzoeken om een multifunctioneel sportveld aan te leggen dat geschikt is voor revalidatie.

De toegankelijkheid van de openbare ruimte en publieke gebouwen voor mensen met een beperking wordt een aantal keer benoemd in de coalitieakkoorden. Dit gaat niet direct over sporten, maar is wel vaak gericht op het vergroten van de mogelijkheden voor mensen met een beperking. Soms is dit gekoppeld aan bewegen, zoals wandelen of fietsen. De gemeente Purmerend heeft bijvoorbeeld de ambitie dat mensen met een fysieke beperking in staat moeten zijn zich vrij door de stad te bewegen. Utrecht benoemt deze ambitie specifiek voor fietsers en voetgangers met een beperking. Ook wordt door veel gemeenten aandacht besteed aan de relatie tussen toegankelijkheid en sporten en bewegen. Hier wordt de directe koppeling met mensen met een beperking niet gemaakt, maar deze lijkt impliciet

⁴ Ministerie van VWS (2018). [Het Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland.](#)

wel vaak te worden bedoeld. Gemeenten benoemen dat ze sporten en bewegen voor iedereen toegankelijk willen maken, bijvoorbeeld in Laren waar sportclubs worden geholpen bij renovatie van accommodaties, zodat ze voor iedereen toegankelijk blijven. De gemeenten Heusden wil deze toegankelijkheid voor iedereen bereiken door middel van een netwerk waarin sport, onderwijs, welzijn, (jeugd)zorg, kinderopvang en bedrijfsleven worden verbonden. De relatie tussen zowel bereikbaarheid en sport en bewegen als 'inclusief' en sport en bewegen wordt door een aantal gemeenten benoemd, maar zij geven daarbij niet welke invulling ze hieraan willen geven.

Tot slot

Op basis van de analyse van de coalitieakkoorden van 2018-2022 kan worden gesteld dat weinig (14) gemeenten sporten voor mensen met een beperking (of een soortgelijke bewoording) expliciet in de tekst benoemen. De aandacht voor het thema is gelijk gebleven in vergelijking met de coalitieakkoorden van 2014-2018. Wel is een verandering zichtbaar in het woordgebruik. 'Gehandicaptensport' en 'handicap' worden minder gebruikt in 2018 ten opzichte van 2014 en 'sporten voor mensen met een beperking' wordt juist meer gebruikt.

Er is veel aandacht voor de thema's toegankelijkheid, bereikbaarheid en inclusiviteit. Dit wordt door gemeenten vaak in algemene termen benoemd, bijvoorbeeld toegankelijkheid 'van de openbare ruimte', 'van openbare voorzieningen' en 'voor iedereen'. Het is voor te stellen dat de doelgroep mensen met een beperking door deze gemeenten niet in het coalitieakkoord wordt genoemd, maar wel in de programma's waarin de ambities worden uitgewerkt (bijvoorbeeld een beleidsnota of uitvoeringsnotitie). De gemeenten die specifieke aandacht hebben voor sport/bewegen voor mensen met een beperking benoemen voornamelijk het aanpassen van sportaccommodaties en het stimuleren van sportverenigingen om een inclusief beleid te voeren.

3. Beleid en uitvoering in gemeenten

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van de enquête bij gemeenten. Achtereenvolgens komen het gemeentelijk beleid omtrent gehandicaptensport, de uitvoering van het beleid, de regionale samenwerking, de inzet van buurtsportcoaches, de behoefte aan ondersteuning en de borging van het beleid aan bod. Daarna wordt ingegaan op succesfactoren, verbeterpunten, tips en goede voorbeelden die door gemeenten worden aangedragen.

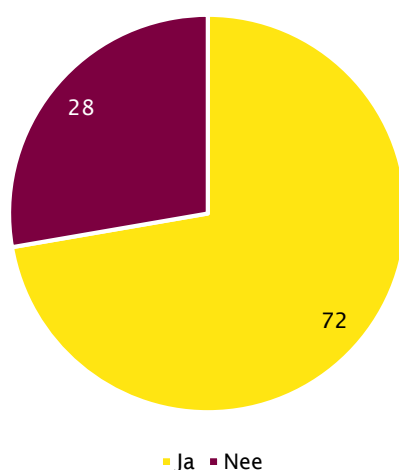
3.1 Gemeentelijk beleid

In deze paragraaf wordt besproken in welke mate gemeenten een beleidsnota sport (en bewegen) hebben, in welke mate ze doelstellingen op het gebied van gehandicaptensport hebben en bij welke beleidsterreinen deze doelstellingen zijn ondergebracht. Tevens wordt ingegaan op de mate waarin gehandicaptensport is opgenomen in uitvoeringsnotities en op welke doelgroepen het beleid zich richt.

Beleidsnota sport (en bewegen)

Van de gemeenten die de vragenlijst hebben ingevuld, heeft 72 procent een beleidsnota voor sport (en bewegen; zie figuur 3.1). Dit percentage ligt iets lager dan in 2016, toen 77 procent aangaf een beleidsnota sport (en bewegen) te hebben. Grote gemeenten hebben eerder een eigen beleidsnota sport (en bewegen; 93%) dan kleine (60%) en middelgrote (77%) gemeenten.

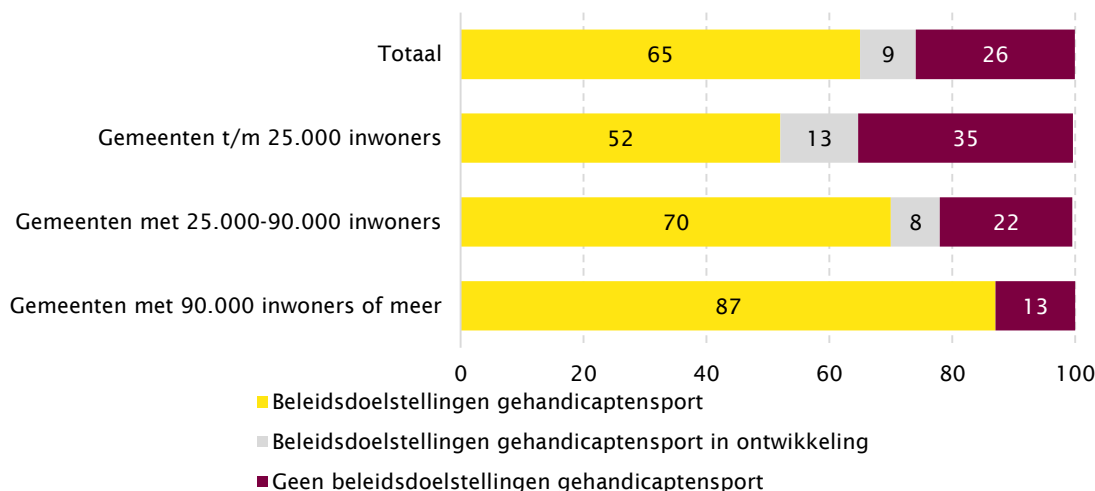
Figuur 3.1 Beleidsnota sport (en bewegen) bij gemeenten in 2018 (in procenten, n=166)

Beleidsdoelstellingen gehandicaptensport

Twee derde (65%) van de gemeenten heeft beleidsdoelstellingen op het gebied van gehandicaptensport, 9 procent van de gemeenten geeft aan dat beleidsdoelstellingen voor gehandicaptensport in ontwikkeling zijn en ruim een kwart (26%) van de gemeenten heeft geen beleidsdoelstellingen op het gebied van gehandicaptensport (zie figuur 3.2). Wanneer we kijken naar verschillen tussen gemeenten, blijkt dat grote gemeenten vaker beleidsdoelstellingen op het gebied van gehandicaptensport hebben dan kleine en middelgrote gemeenten. Slechts twee grote gemeenten hebben geen beleidsdoelstellingen op gehandicaptensport. Bij de grote gemeenten valt op dat geen enkele gemeente aangeeft beleidsdoelstellingen voor gehandicaptensport in ontwikkeling te hebben.

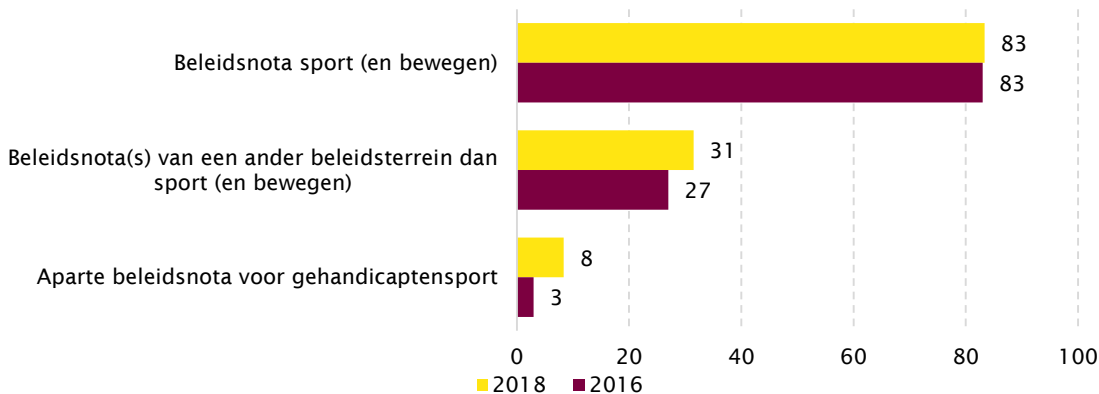
Figuur 3.2 Beleidsdoelstellingen gehandicaptensport naar gemeentegrootte in 2018 (in procenten, n=166)

Opvallend is dat de cijfers van het totaal vrijwel identiek zijn aan die van het onderzoek uit 2016 (niet in figuur). Toen gaf 66 procent van de deelnemende gemeenten aan beleidsdoelstellingen te hebben. Kleine gemeenten hebben echter wel duidelijk een ontwikkeling doorgemaakt. Ten opzichte van 2016 hebben de kleine gemeenten nu vaker beleidsdoelstellingen in ontwikkeling (3% in 2016 en 13% in 2018) en minder vaak geen beleidsdoelstellingen (44% in 2016 en 35% in 2018). Bij middelgrote gemeenten is een omgekeerde ontwikkeling te zien, al is deze klein. Zij hebben nu minder vaak beleidsdoelstellingen in ontwikkeling (13% in 2016 en 8% in 2018) en vaker geen beleidsdoelstellingen (17% in 2016 en 22% in 2018).

Van de 108 gemeenten met beleidsdoelstellingen voor gehandicaptensport heeft 83 procent deze in de beleidsnota sport (en bewegen) staan (zie figuur 3.3). Wanneer we alleen kijken naar de groep gemeenten met een beleidsnota sport en bewegen (n=120), heeft 96 procent beleidsdoelstellingen voor gehandicaptensport opgenomen in de beleidsnota sport (en bewegen; niet in figuur). Deze percentages zijn exact gelijk aan die van 2016. Dit geeft aan dat gemeenten de beleidsnota sport (en bewegen) de juiste plek lijken te vinden voor doelstellingen op het gebied van gehandicaptensport.

Figuur 3.3 Beleidsterrein doelstellingen gehandicaptensport in gemeenten in 2016 (n=109) en 2018 (n=108; in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Bron: Van Lindert et al., 2016.

8 procent van de gemeenten geeft aan een aparte beleidsnota te hebben voor gehandicaptensport, tegenover 3 procent in 2016. 31 procent van de gemeenten (n=34) geeft aan de beleidsdoelstellingen (ook) te hebben opgenomen in een beleidsnota van een ander beleidsterrein, tegenover 27 procent in 2016 (zie figuur 3.3). De gemeenten hebben ook aangegeven bij welke beleidsterreinen de beleidsdoelstellingen voor gehandicaptensport zijn ondergebracht (zie tabel 3.1, 2^e kolom). Waar in 2016 gezondheid het vaakst werd genoemd als ander beleidsterrein voor de beleidsdoelstellingen, is dat in 2018 sociaal (domein). Verder worden gezondheid, Wmo, jeugd en welzijn in 2018 regelmatig genoemd als andere beleidsterreinen.

Ook aan de gemeenten die aangaven doelstellingen voor gehandicaptensport in ontwikkeling te hebben (9%, zie figuur 3.2) is gevraagd op welke beleidsterrein ze in ontwikkeling zijn. Dit is het vaakst bij het beleidsterrein sport (en bewegen), gevolgd door gezondheid en sociaal domein zie tabel 3.1, 3^e kolom).

Tabel 3.1 Beleidsdoelstellingen gehandicaptensport ondergebracht bij andere terreinen dan sport (n=34) en beleidsdoelstellingen voor gehandicaptensport in ontwikkeling bij beleidsterreinen in 2018 (n=15; in absolute aantallen)

Terrein	Doelstellingen	Doelstellingen in ontwikkeling
	n=34	n=15
	Aantal	Aantal
Sport (en bewegen)		14
Sociaal (domein)	16	8
Gezondheid	13	9
Wmo	11	2
Jeugd	7	3
Welzijn	5	3
Integratie	3	2
Ouderen	3	2
Onderwijs	2	3
Zorg	2	1
Economie	1	
Werk	1	
Wonen	1	
Recreatie of vrije tijd		2
Anders	6	1

Ten aanzien van de beleidsdoelstellingen is tot slot aan gemeenten gevraagd of de beleidsdoelstellingen zich op bepaalde doelgroepen richten (zie figuur 3.4)⁵. De meeste gemeenten hebben aangegeven dat de doelstellingen zich richten op kwetsbare groepen in het algemeen, waaronder ook mensen met een beperking. Van de specifieke doelgroepen is het vaakst aandacht voor mensen met een motorische beperking en een verstandelijke beperking. Voor alle specifieke doelgroepen geldt dat daar in de grote

⁵ Deze vraag is in het onderzoek van 2016 niet gesteld, dus kunnen we ook niet vergelijken. Wel is in zowel 2016 als 2018 gevraagd op welke specifieke doelgroepen de buurtsportcoaches zich richten. Daarvan zijn de resultaten in paragraaf 3.4 opgenomen.

gemeenten relatief vaker aandacht voor is dan in de kleine gemeenten, met uitzondering van de doelgroep mensen met een motorische beperking.

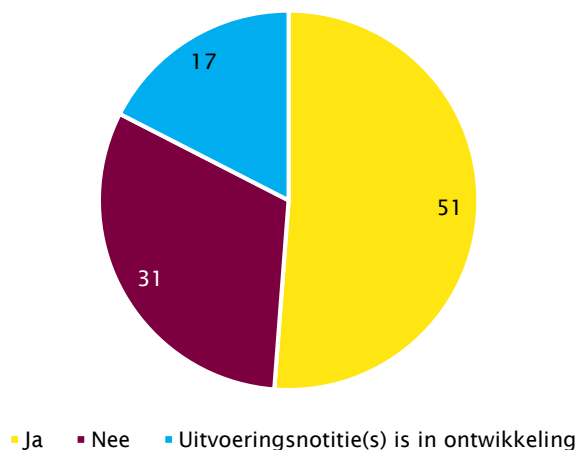
Figuur 3.4 Beleidsdoelstellingen gehandicaptensport naar doelgroep in 2018 (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=166)

Gehandicaptensport in uitvoeringsnotities

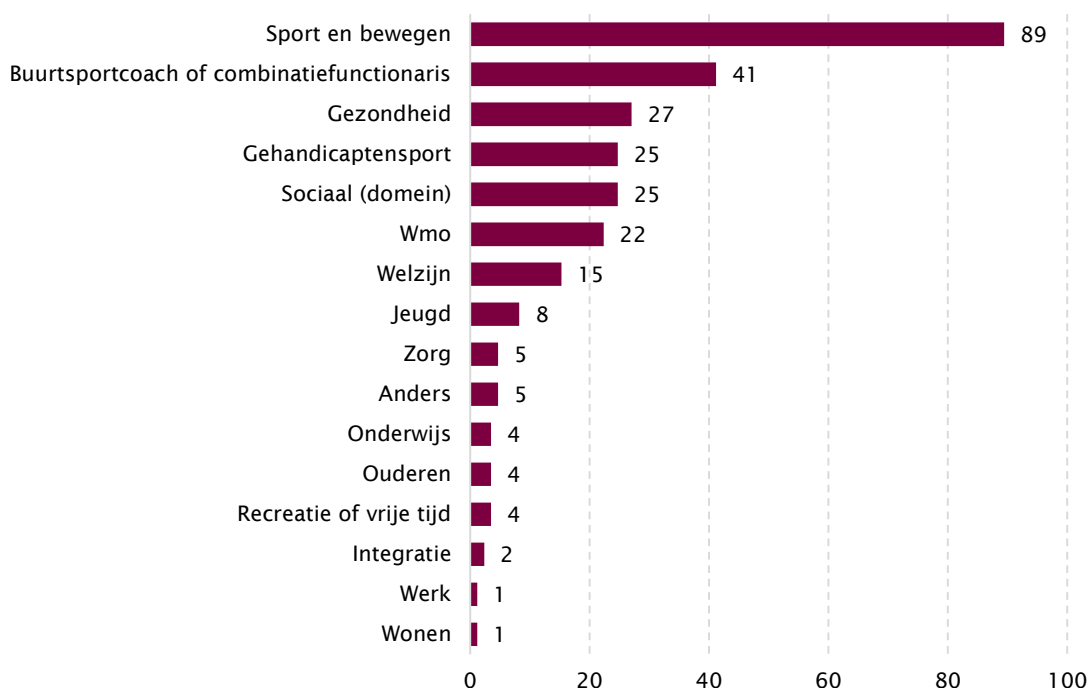
In totaal geven 85 gemeenten (51%) aan gehandicaptensport te hebben opgenomen in een uitvoeringsnotitie (zie figuur 3.5). Van de gemeenten met vastgelegde beleidsdoelstellingen op het gebied van gehandicaptensport (n=108) heeft bijna twee derde (65%) gehandicaptensport opgenomen in een uitvoeringsnotitie. Het is daarnaast opvallend dat ruim een kwart (28%, n=43) van de gemeenten die geen beleidsdoelstellingen voor gehandicaptensport heeft, het thema wel heeft opgenomen in een uitvoeringsnotitie.

Figuur 3.5 Gehandicaptensport opgenomen in uitvoeringsnotities van gemeenten in 2018 (in procenten, n=166)

Van de gemeenten die gehandicaptensport hebben opgenomen in een uitvoeringsnotitie, geven bijna negen op de tien (89%) gemeenten aan dit te hebben gedaan in het beleidsterrein sport en bewegen (zie figuur 3.6). Verder worden de beleidsterreinen buurtsportcoach/combinatiefunctionaris, gezondheid, gehandicaptensport, sociaal (domein) en Wmo vaak genoemd. Dit zijn ook de beleidsterreinen die in 2016 vaak werden genoemd. De gemeenten die aangeven een uitvoeringsnotitie in ontwikkeling te hebben waarin gehandicaptensport is opgenomen (17%, n=28), hebben dat het vaakst bij het beleidsterrein sport en bewegen (21 keer) ondergebracht, en in mindere mate bij de beleidsterreinen sociaal (domein; 13 keer) en buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen (12 keer; niet in figuur).

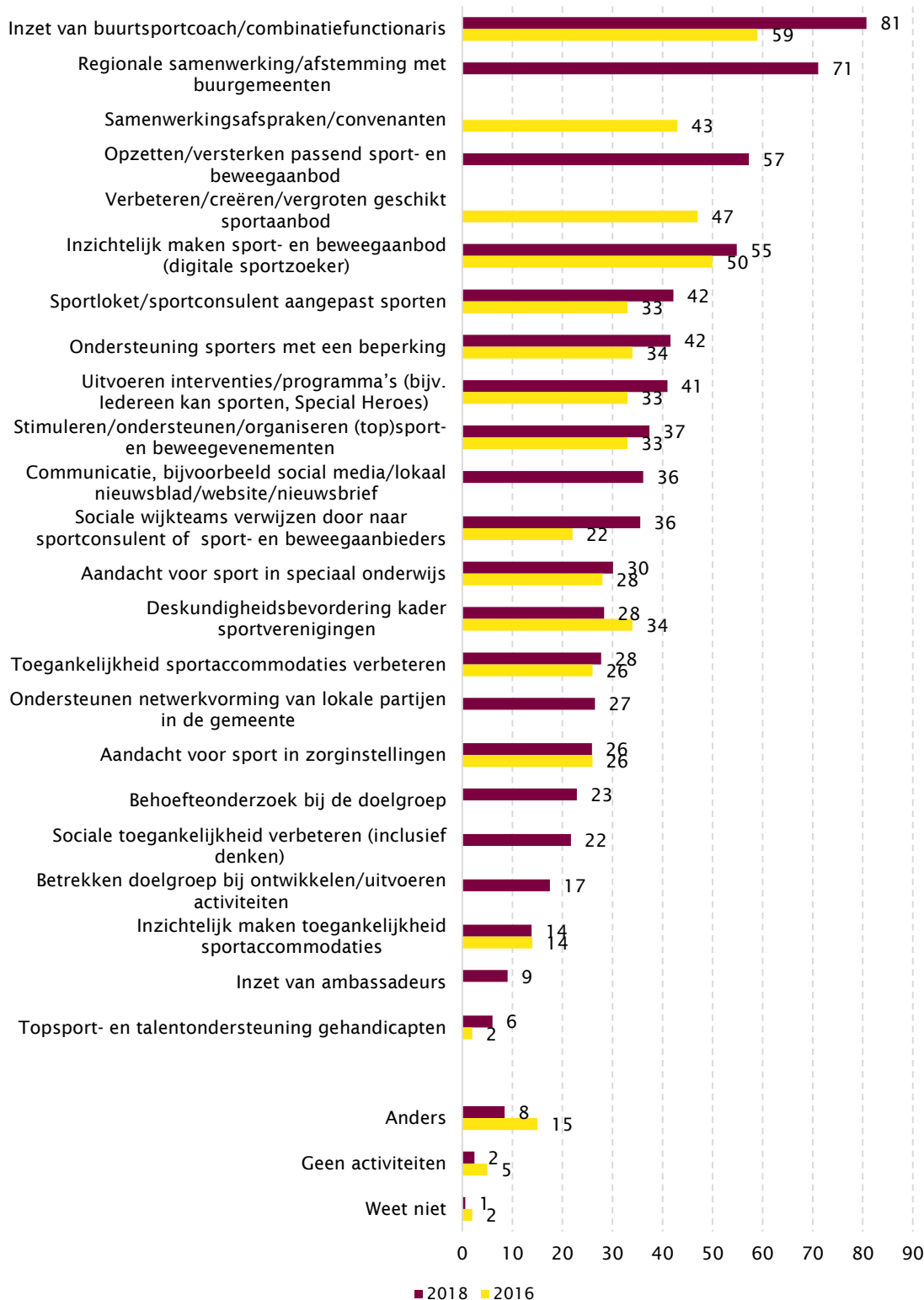
Figuur 3.6 Gehandicaptensport opgenomen in uitvoeringsnotities per beleidsterrein in 2018 (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=85)

3.2 Uitvoering

In figuur 3.7 zijn de activiteiten die gemeenten op het gebied van gehandicaptensport uitvoeren weergegeven. Over het algemeen voeren gemeenten meerdere activiteiten uit op het gebied van gehandicaptensport. Voor alle activiteiten is een verhoging te zien ten opzichte van 2016. Het aandeel gemeenten dat buurtsportcoaches of combinatiefunctionarissen inzet voor gehandicaptensport, is hoger dan in het onderzoek van 2016. Destijds zette bijna drie vijfde van de gemeenten buurtsportcoaches of combinatiefunctionarissen in, nu is dat vier vijfde. Ook het aandeel gemeenten dat sociale wijkteams inzet voor het doorverwijzen naar een sportconsulent of sport- en beweegaanbieders, is in 2018 bijvoorbeeld hoger (36%) dan in 2016 (22%). Uitzondering is deskundigheidsbevordering van het kader van sportverenigingen, dat wordt door iets minder gemeenten gedaan. Drie gemeenten (2%) voeren helemaal geen activiteiten uit op het gebied van gehandicaptensport, in 2016 waren dit nog acht gemeenten (5%).

Figuur 3.7 Activiteiten op het gebied van gehandicaptensport door gemeenten in 2016 (n=166) en 2018 (n=166; in procenten, meer antwoorden mogelijk)

* Activiteiten met alleen een paarse balk zijn alleen in 2018 als antwoordoptie gegeven. Activiteiten met alleen een gele balk zijn alleen in 2016 als antwoordoptie gegeven.

Per activiteit die gemeenten uitvoeren, hebben gemeenten aangegeven of de activiteit in hun ogen succesvol of voor verbetering vatbaar is (zie figuur 3.8). Het succesvolst zijn volgens gemeenten de inzet van de buurtsportcoach of combinatiefunctaris en de regionale samenwerking. Deze twee elementen worden ook in het beleid voor gehandicaptensport als succesfactoren genoemd (zie paragraaf 3.7). Het zijn ook de meest uitgevoerde activiteiten onder gemeenten. Het betrekken van de doelgroep bij activiteiten, het doorverwijzen van sociale wijkteams en het verbeteren van de sociale toegankelijkheid zijn volgens de meeste gemeenten nog voor verbetering vatbaar.

Figuur 3.8 Beoordeling per uitgevoerde activiteit door gemeenten in 2018 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)*

*De n verschilt per uitgevoerde activiteit.

98 procent van de gemeenten voert één of meerdere activiteiten uit op het gebied van gehandicaptensport. Net als in 2016, toen 95 procent van de gemeenten activiteiten uitvoerde, zijn maar weinig gemeenten helemaal niet actief op het gebied van gehandicaptensport. 23 procent van de gemeenten heeft geen beleidsdoelstellingen op het gebied van gehandicaptensport, maar voert op dat gebied wel activiteiten uit.

Drie gemeenten hebben geen beleidsdoelstellingen, geen uitvoeringsnotitie én geen activiteiten op het gebied van gehandicaptensport. Van deze drie gemeenten geeft één gemeente aan wel voornemens te zijn het thema op te nemen in de nieuwe sport- en beweegnota. De overige twee gemeenten geven aan het nog niet te weten.

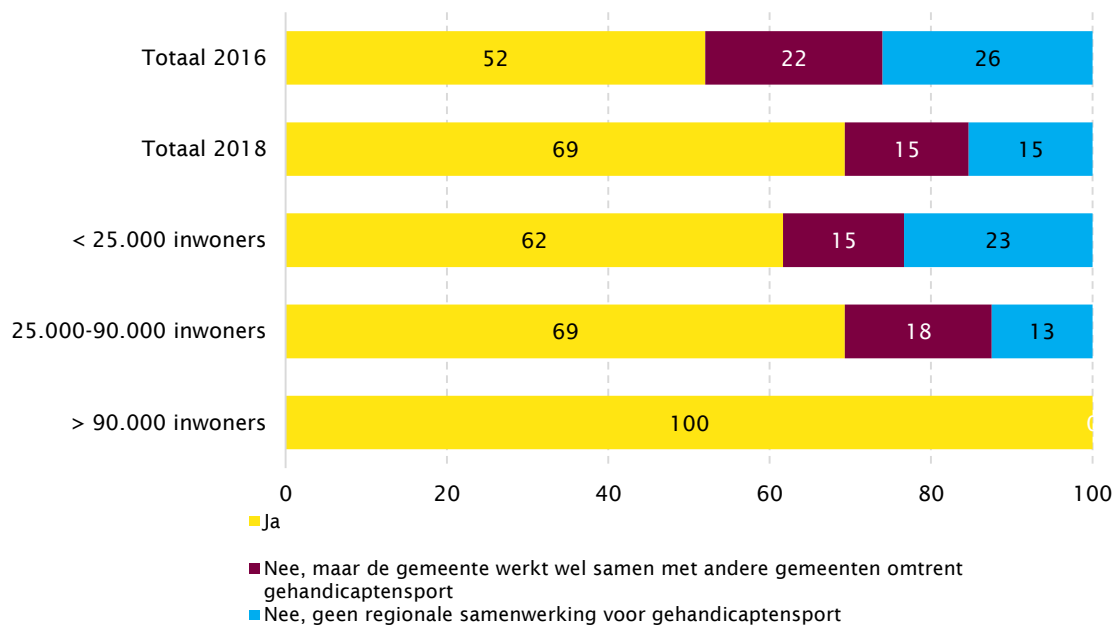
3.3 Regionale samenwerking

Bijna zeven op de tien gemeenten nemen deel aan een regionaal samenwerkingsverband (zie figuur 3.9). Daarnaast nemen 24 gemeenten (15%) niet deel aan een samenwerkingsverband, maar werken zij wel samen met andere gemeenten omtrent gehandicaptensport. Opvallend is dat alle grote gemeenten deelnemen aan een regionaal samenwerkingsverband, terwijl dit maar voor 62 procent van de kleine gemeenten geldt. Bijna een kwart van de kleine gemeenten geeft aan helemaal niet op regionaal niveau samen te werken wanneer het gaat om gehandicaptensport. Wanneer we kijken naar de verschillende provincies (niet in figuur), dan valt op dat in de provincie Drenthe minder vaak wordt deelgenomen aan een regionaal samenwerkingsverband. Daarnaast valt op dat in de provincie Groningen geen enkele gemeente is aangesloten bij een regionaal samenwerkingsverband, maar dat in die provincie relatief veel gemeenten met elkaar samenwerken.

Het percentage gemeenten dat deelneemt aan een regionaal samenwerkingsverband is in 2018 hoger dan 2016, namelijk 69 procent ten opzichte van 52 procent. Het aantal gemeenten dat helemaal niet regionaal samenwerkt is lager, namelijk 26 procent ten opzichte van 15 procent. De grootste verandering is zichtbaar bij de kleine gemeenten. Daar gaf in 2016 nog 56 procent van de gemeenten aan op één of andere manier samen te werken, en dat betreft in 2018 77 procent (niet in figuur).

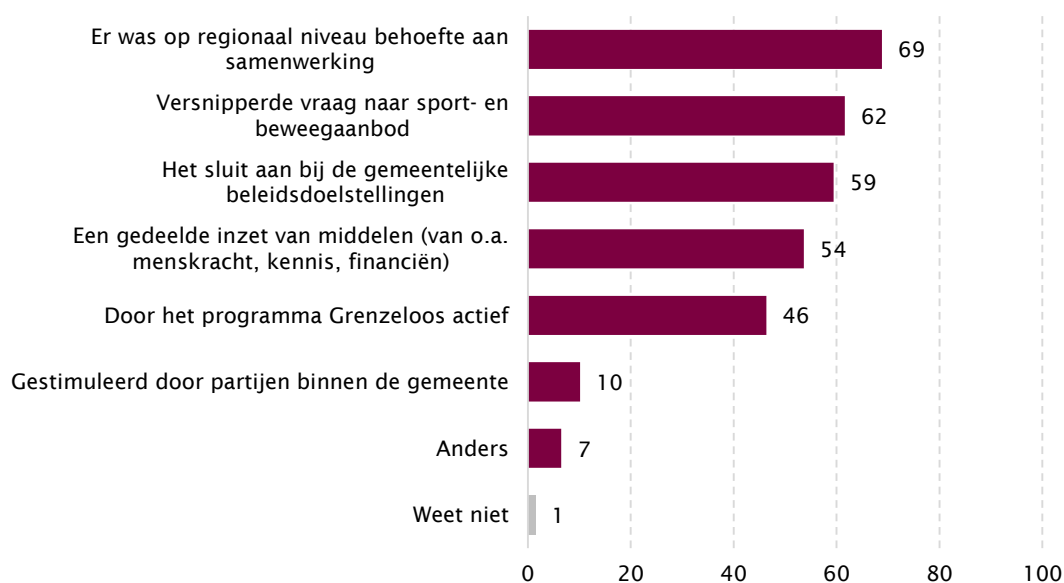
De tweede pijler van het Grenzeloos actief-beleid heeft als beoogd doel dat er in 2019 een landelijk dekkende structuur is van ongeveer 43 regionale samenwerkingsverbanden dat zelfstandig gecontinueerd kan worden. Inmiddels hebben 41 regio's stimuleringsbudgetten ontvangen. In dit onderzoek geven zeven op de tien gemeenten aan deel te nemen aan een regionaal samenwerkingsverband. Een mogelijke verklaring voor dit verschil is dat in bepaalde regio's wel samenwerkingsverbanden zijn, maar dat nog niet alle gemeenten in die regio deelnemen. Een andere verklaring is dat er (nog) geen samenwerkingsverband in een regio is, maar dat daar wel wordt samengewerkt.

Figuur 3.9 Deelname aan regionale samenwerkingsverbanden aangepast sporten/ gehandicaptensport door gemeenten in 2016 (n=166) en 2018 (n=163; in procenten)

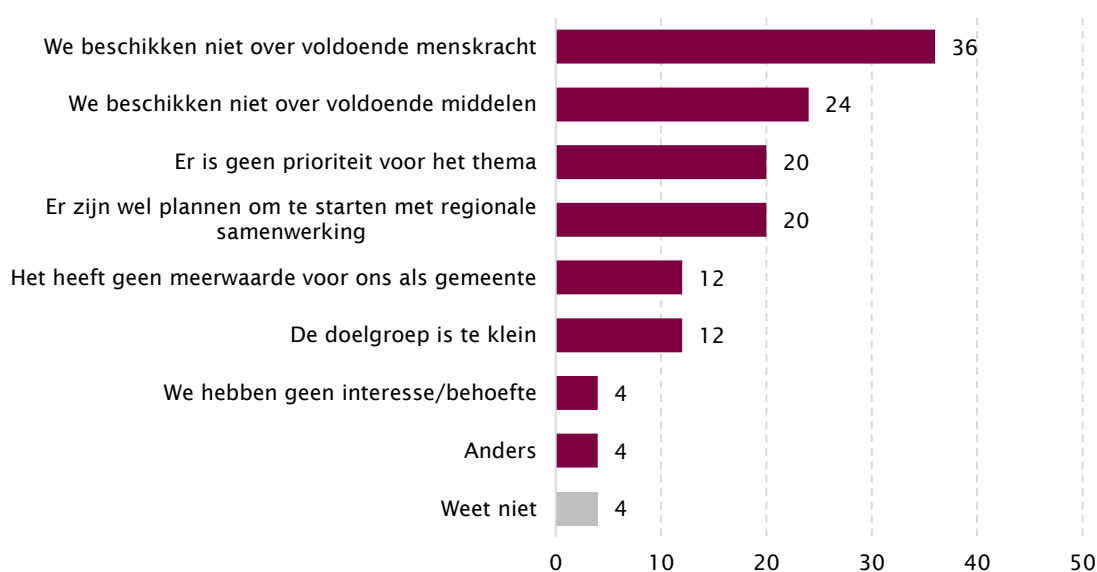
Aan de gemeenten die aangaven aangesloten te zijn bij een regionaal samenwerkingsverband of op een andere manier samen te werken met andere gemeenten, is gevraagd waarom zij dit doen. Behoeftte aan samenwerking op regionaal niveau is de meest voorkomende reden (figuur 3.10).

Figuur 3.10 Reden om deel te nemen aan een regionaal samenwerkingsverband aangepast sporten/gehandicaptensport of samenwerking met andere gemeenten in 2018 (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=138)

Aan de 25 gemeenten die aangaven niet samen te werken met andere gemeenten op het gebied van gehandicaptensport, is gevraagd waarom ze dat niet doen. Het niet beschikken over voldoende menskracht bleek de voornaamste reden te zijn (zie figuur 3.11). Vijf van de 25 gemeenten die niet samenwerken met andere gemeenten zeggen wel plannen te hebben om te starten met regionale samenwerking. Ze geven aan oriënterende gesprekken te voeren of in de opstartfase te zijn.

Figuur 3.11 Reden om niet deel te nemen aan een regionaal samenwerkingsverband aangepast sporten/gehandicaptensport of samenwerking met andere gemeenten in 2018 (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=25)

3.4 Buurtsportcoaches

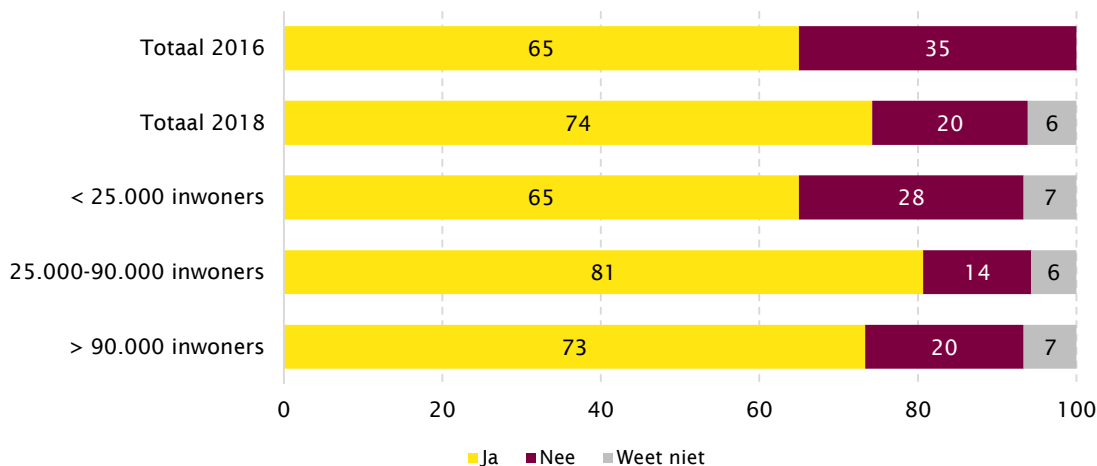
In deze paragraaf wordt eerst ingegaan op de inzet van buurtsportcoaches voor gehandicaptensport. Daarbij wordt besproken hoeveel gemeenten buurtsportcoaches inzetten voor gehandicaptensport, sinds wanneer ze dit doen, met hoeveel fte, of dit is opgenomen in uitvoeringsnotities en of ze ook buiten de gemeentegrenzen werkzaam zijn. Daarna wordt besproken in welke sectoren de buurtsportcoaches werkzaam zijn en op welke doelgroepen zij zich richten.

Inzet

De inzet van buurtsportcoaches voor gehandicaptensport is in 2018 hoger dan in 2016. Destijds gaf 65 procent van de ondervraagde gemeenten aan buurtsportcoaches te hebben die zich richtten op gehandicaptensport. Nu gaf bijna drie kwart van de gemeenten dat aan (74%, zie figuur 3.12).

Verder zien we dat de categorie middelgrote gemeenten het hoogste percentage heeft qua inzet van een buurtsportcoach voor gehandicaptensport. In het onderzoek van 2016 was dit percentage het hoogst onder grote gemeenten. In de categorie middelgrote gemeenten is tevens het grootste verschil met 2016 zichtbaar. Van die gemeenten gaf in 2016 nog 63 procent aan een buurtsportcoach voor gehandicaptensport in te zetten (niet in figuur). Nu is dat 81 procent.

Figuur 3.12 Inzet buurtsportcoaches gehandicaptensport in gemeenten in 2016* (n=159) en 2018 (n=163; in procenten)

* In 2016 bestond de optie 'weet niet' niet.

Aan gemeenten die een buurtsportcoach inzetten voor gehandicaptensport (n=121) is gevraagd sinds wanneer zij dit doen, hoeveel fte ze voor de doelgroep beschikbaar hebben en op welke manier de inzet vorm krijgt. 60 gemeenten hebben aangegeven in welk jaar ze zijn gestart met de inzet van buurtsportcoaches voor gehandicaptensport. Twaalf gemeenten zijn in 2016 gestart (zeven kleine en vijf middelgrote gemeenten), dertien gemeenten in 2017 (vier kleine, acht middelgrote en één grote gemeente) en tot nu toe drie gemeenten in 2018 (één kleine en twee middelgrote gemeenten). Dit komt overeen met het hogere aandeel gemeenten dat buurtsportcoaches inzet (zie figuur 3.12). De overige 32 gemeenten zijn in de periode tussen 2011 en 2015 gestart met de inzet van buurtsportcoaches voor gehandicaptensport.

Gemiddeld zeggen gemeenten 0,9 fte aan buurtsportcoaches in te zetten voor gehandicaptensport (zie tabel 3.2). De meeste fte voor gehandicaptensport wordt ingezet in de grote gemeenten (gemiddeld 1,3 fte), en het minste aantal wordt ingezet in de kleine gemeenten (gemiddeld 0,6 fte). In verhouding tot het totaal aantal fte dat in de gemeente beschikbaar is voor buurtsportcoaches, zetten kleine gemeenten juist het meest in op gehandicaptensport (20% van het totaal aantal fte) en grote gemeenten het minst (4% van het totaal aantal fte). Ten opzichte van 2016 lijkt de inzet in aantal fte lager. Hierbij moet worden opgemerkt dat deze vraag niet verplicht was en slechts 85 gemeenten de vraag hebben beantwoord, van de 121 gemeenten die de vraag hebben gekregen. De lagere inzet lijkt onlogisch, gelet op het hogere percentage gemeenten dat buurtsportcoaches inzet voor gehandicaptensport en de mate waarin gemeenten aangeven buurtsportcoaches in te zetten bij activiteiten en borging. Het is mogelijk dat niet elke gemeenteambtenaar (nu en in 2016) precies weet hoeveel fte voor deze specifieke doelgroep wordt ingezet, en dat de gegeven aantallen fte's schattingen zijn. Bovendien hebben slechts 25 van de 85 gemeenten die deze vraag in 2018 beantwoordden, ook in 2016 de vraag beantwoord, waardoor de verschillen op toeval kunnen berusten. We moeten dus voorzichtig zijn met het interpreteren van de gevonden resultaten over het aantal fte's in dit onderzoek en in het onderzoek uit 2016.

Tabel 3.2 Inzet fte voor gehandicaptensport in 2016 (n=103) en 2018 (n=85; in aantal fte en in procenten)

	Totaal		Gemeenten t/m 25.00 inwoners		Gemeenten met 25.000-90.000 inwoners		Gemeenten met 90.000 of meer inwoners	
	2018	2016	2018	2016	2018	2016	2018	2016
	Gemiddelde inzet	0,9 fte	1,5 fte	0,6 fte	1,4 fte	1,0 fte	1,5 fte	1,3 fte
Gemiddeld aandeel inzet gehandicaptensport	11%	21%	20%	29%	13%	18%	4%	9%

Het aandeel gemeenten dat de inzet van de buurtsportcoaches voor gehandicaptensport heeft vastgelegd in een uitvoeringsnotitie is iets groter in 2018 ten opzichte van 2016 (respectievelijk 70% en 66%). Verder geeft 22 procent van de gemeenten aan dat de inzet niet is vastgelegd in een uitvoeringsnotitie en 7 procent weet het niet.

De mate waarin buurtsportcoaches werkzaam zijn in meerdere gemeenten of regionaal is nauwelijks veranderd. 31 procent van de gemeenten geeft aan dat buurtsportcoaches in meerdere gemeenten of regionaal werken, tegenover 32 procent in 2016. Bij bijna twee derde van de gemeenten (65%) zijn de buurtsportcoaches voor gehandicaptensport alleen werkzaam binnen de eigen gemeentegrenzen. In 2016 was dit 64 procent. De rest van de gemeenten geeft aan dit niet te weten. Op provinciaal niveau valt op dat gemeenten in de provincie Utrecht relatief vaker dan gemeenten in de andere provincies aangeven dat hun buurtsportcoaches in meerdere gemeenten of regionaal werken.

Sectoren en doelgroepen

Van de gemeenten die een buurtsportcoach voor gehandicaptensport inzetten, geeft meer dan de helft aan dat hun buurtsportcoaches werkzaam zijn in de sectoren sport in combinatie met welzijn (zie tabel 3.3). Ook de combinatie met onderwijs en zorg (ouderenzorg, gehandicaptenzorg, gezondheidszorg en jeugdzorg) komt vaak voor. Ten opzichte van 2016 is de combinatie van gehandicaptensport met welzijn iets populairder geworden dan de combinatie met onderwijs. De meeste gemeenten die de optie 'anders' kozen, geven aan dat de buurtsportcoaches gehandicaptensport alleen werkzaam zijn in de sector sport (of in de sector sportverenigingen/verenigingsleven), in de sector maatschappelijke zorg of de sector re-integratie.

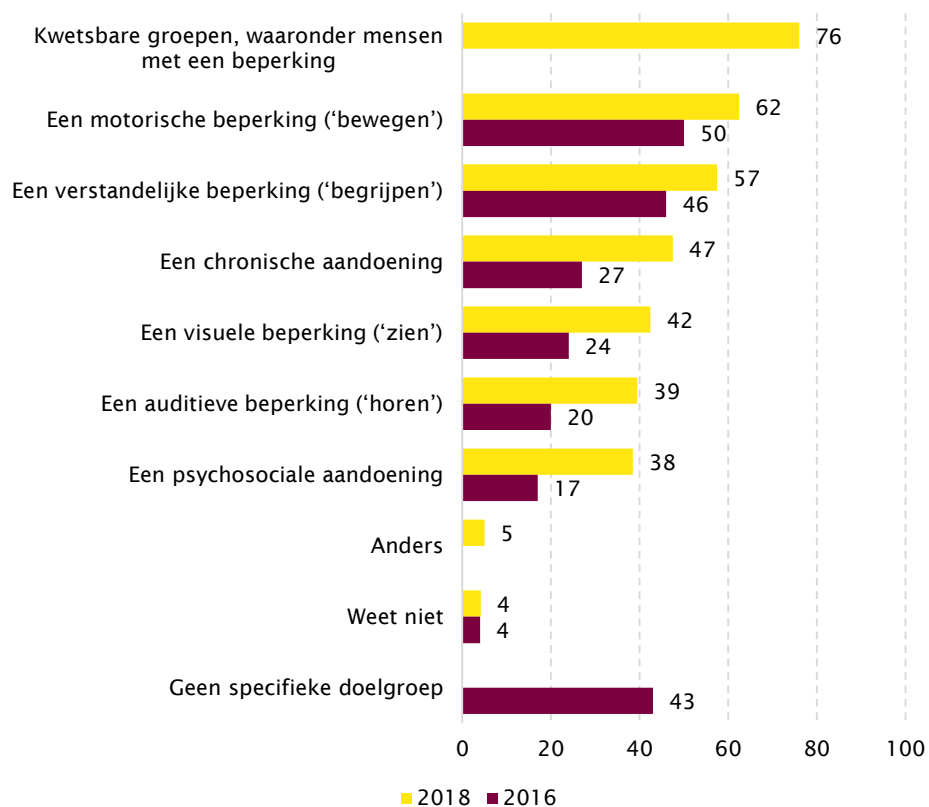
Tabel 3.3 Sectoren waarin de buurtsportcoaches gehandicaptensport werkzaam zijn volgens gemeenten in 2016 (n=103) en 2018 (n=121; in procenten, meer antwoorden mogelijk)

<i>Sector: sport in combinatie met..</i>	2018	2016
Welzijn	55	48
Onderwijs	44	64
Ouderen(zorg)	35	23
Gehandicaptenzorg	34	42
Gezondheidszorg	32	30
Jeugd(zorg)	30	28
Anders	22	17
Cultuur	13	10
Kinderopvang	7	9
Bedrijfsleven	1	4
Weet niet	4	

De inzet op doelgroepen van buurtsportcoaches komt overeen met de doelgroepen waarop de beleidsdoelstellingen zich richten (figuur 3.13 en figuur 3.4). Evenals bij de beleidsdoelstellingen, geven de meeste gemeenten aan zich te richten op de kwetsbare groepen in het algemeen, waar ook mensen met een beperking onder vallen. De antwoordoptie ‘kwetsbare groepen, waaronder mensen met een beperking’ was in 2016 nog geen antwoordoptie. In 2016 werd door gemeenten vaak bij het open invulveld aangegeven dat de beleidsdoelstellingen en buurtsportcoaches zich ‘niet op een specifieke doelgroep richten’. Daarom is voor dit onderzoek besloten om de optie ‘kwetsbare groepen, waaronder mensen met een beperking’ toe te voegen. Dat gemeenten vaker de bredere doelgroep ‘kwetsbare groepen’ aangeven komt overeen met de bevindingen uit de analyse van de coalitieakkoorden, waar ook minder vaak wordt gesproken over specifieke doelgroepen maar over het toegankelijk en bereikbaar maken van sport en bewegen voor ‘iedereen’ of voor mensen die belemmering ervaren (zie ook hoofdstuk 2).

Op nummer twee en drie van specifieke doelgroepen waarop de buurtsportcoaches zich richten staan, net als bij de beleidsdoelstellingen, mensen met een motorische beperking (62%) en mensen met een verstandelijke beperking (57%; zie figuur 3.13).

Figuur 3.13 Inzet buurtsportcoaches gehandicaptensport naar doelgroep volgens gemeenten in 2016 (n=103) en 2018 (n=121; in procenten, meer antwoorden mogelijk)

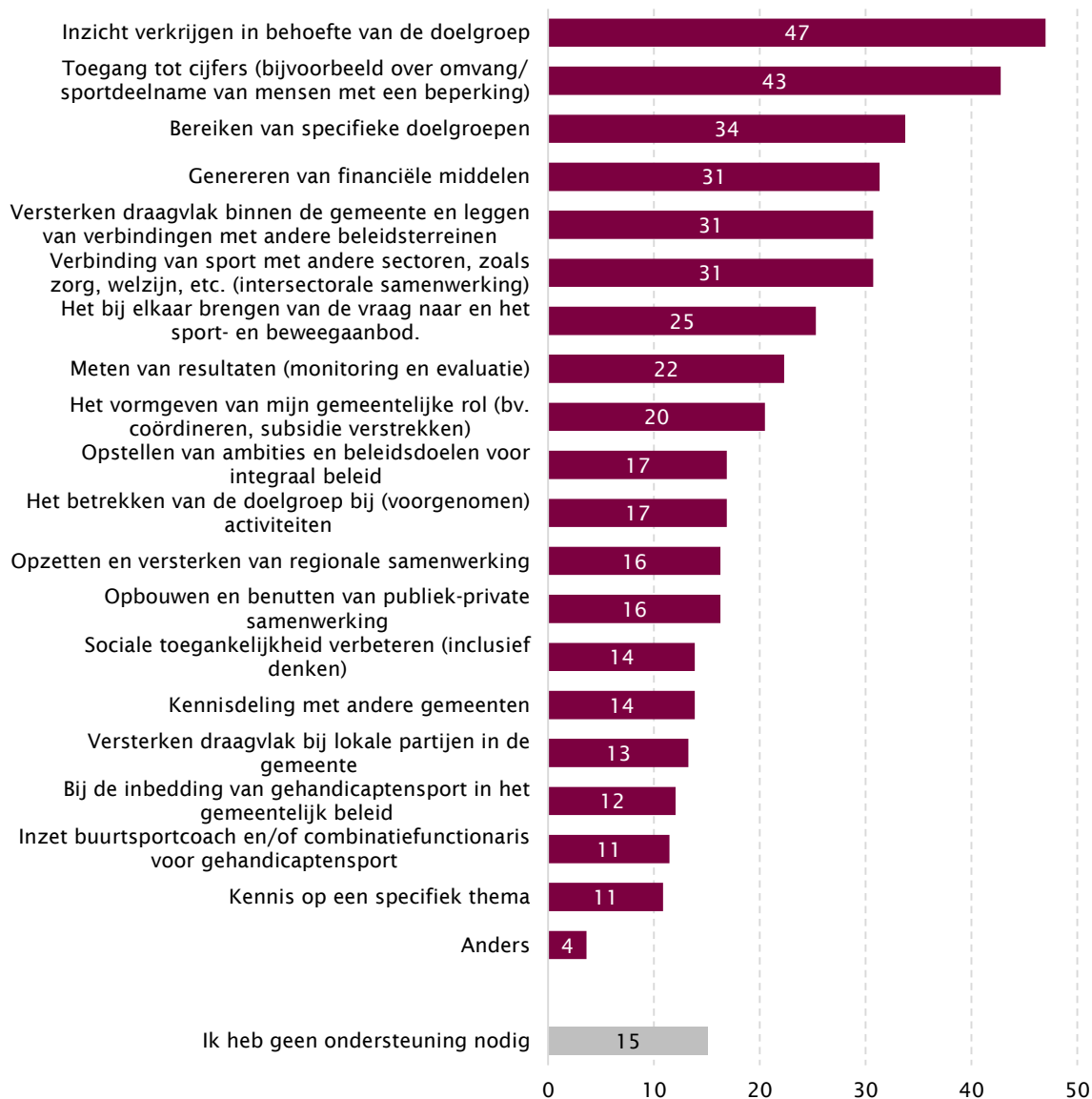
3.5 Ondersteuning

Aan alle deelnemende gemeenten is gevraagd of zij behoefte hebben aan ondersteuning op het gebied van gehandicaptensport en voor welke onderwerpen. 85 procent van de gemeenten geeft aan behoefte te hebben aan ondersteuning (figuur 3.14). Gemeenten hebben de meeste behoefte aan het verkrijgen van inzicht in de behoefte van de doelgroep (47%) en toegang krijgen tot cijfers (43%).

Gemeenten kiezen gemiddeld iets meer dan vier onderwerpen waarop ze behoefte hebben aan ondersteuning. Grote gemeenten noemen de meeste onderwerpen, gemiddeld tussen de zes en zeven. Kleine gemeenten noemen gemiddeld drie onderwerpen. Verder valt op dat gemeenten in de provincies Drenthe en Groningen gemiddeld minder onderwerpen kiezen en gemeenten in Friesland, Overijssel en Utrecht gemiddeld meer.

Figuur 3.14 Behoefte aan ondersteuning op het thema gehandicaptensport naar onderwerp bij gemeenten in 2018 (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=166)

Grote gemeenten geven vaker dan kleine en middelgrote gemeenten aan behoefte te hebben aan ondersteuning bij het opstellen van ambities en beleidsdoelen voor integraal beleid, bij het leggen van de verbinding van sport met andere sectoren en bij inclusief denken. Middelgrote gemeenten geven vaker dan kleine gemeenten aan ondersteuning te willen bij het vormgeven van de gemeentelijke rol en het bereiken van specifieke doelgroepen.

25 gemeenten geven aan geen behoefte te hebben aan ondersteuning (15%). Dit zijn voornamelijk kleine gemeenten. Meer dan een kwart (27%) van de kleine gemeenten die hebben deelgenomen aan het onderzoek, geeft aan geen behoefte aan ondersteuning te hebben. Acht gemeenten lichten deze keuze toe. Hun overwegingen lopen uiteen van 'uitvoering door een externe partij' en 'de zorginstellingen zijn zeer tevreden over de huidige inzet' tot 'de beleidsmatige ambities op dit vlak zijn nog erg onduidelijk'.

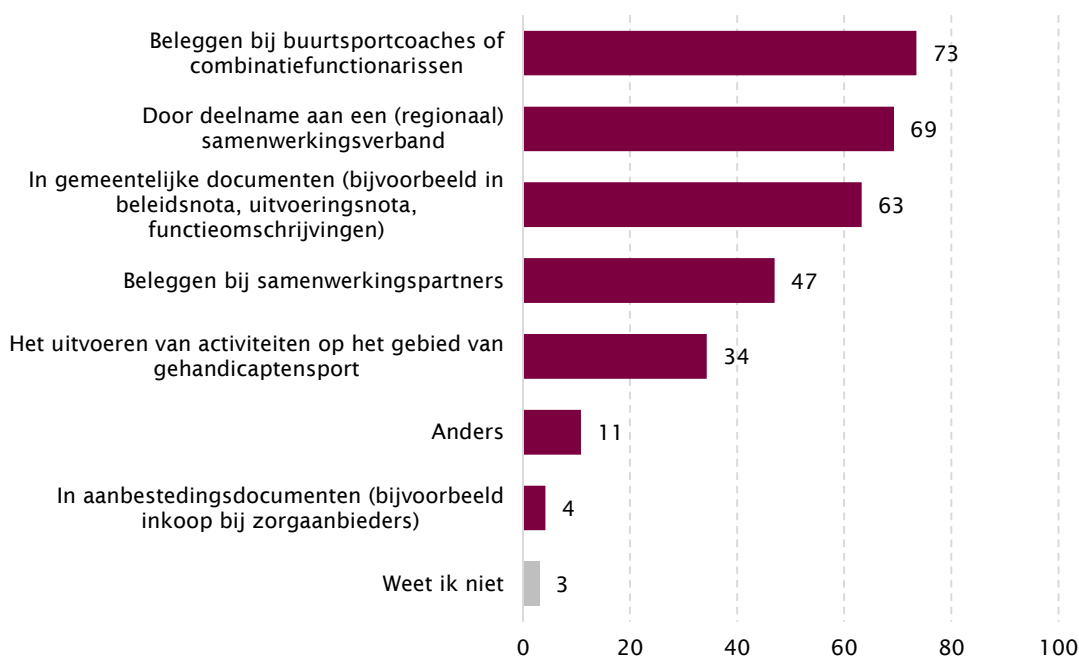
Achttien gemeenten geven aan behoefte te hebben aan kennis op een specifiek thema (11%), maar slechts drie gemeenten lichten deze keuze toe. Hier worden de thema's 'auditief beperkten en autisme', en 'meedoen door beweging (iedereen met een gezondheidsachterstand)' genoemd.

3.6 Borging

Borging van het beleid

Aan alle gemeenten is gevraagd hoe ze hun beleid voor gehandicaptensport borgen. Ook de gemeenten die aangaven (nog) geen beleidsdoelstellingen te hebben, kregen deze vraag voorgelegd omdat veel gemeenten zonder beleid wel activiteiten uitvoeren (zie ook paragraaf 3.2). Bijna drie kwart van de gemeenten geeft aan dat ze het beleid borgen door het te beleggen bij een buurtsportcoach of combinatiefunctionaris (zie figuur 3.15). Andere veel gekozen manieren van borging zijn door deelname aan een (regionaal) samenwerkingsverband (69%) of door het op te nemen in gemeentelijke documenten (63%). Bij de optie 'anders, namelijk' wordt een aantal keer benoemd dat gemeenten hun beleid borgen door subsidies te verstrekken. Daarnaast geeft een aantal gemeenten aan nog bezig te zijn met een plan van aanpak voor de borging of dat ze het beleid op dit moment nog helemaal niet borgen.

Figuur 3.15 Borging van het beleid voor gehandicaptensport bij gemeenten in 2018 (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=166)

Wanneer alleen wordt gekeken naar de gemeenten die beleidsdoelstellingen voor gehandicaptensport hebben (65%, n=108) geeft een groter gedeelte aan het beleid te borgen dan wanneer wordt gekeken naar alle gemeenten. Ook borgen deze gemeenten op meer verschillende manieren. De top drie manieren van borging zijn bij gemeenten met beleidsdoelstellingen voor gehandicaptensport dezelfde als onder de gehele respondentgroep (n=166, zie figuur 3.15), maar in een andere volgorde. 81 procent van de gemeenten met beleidsdoelstellingen borgt het beleid door deelname aan een regionaal samenwerkingsverband, 79 procent borgt het beleid in gemeentelijke documenten en 76 procent borgt het beleid door dit te beleggen bij buurtsportcoaches (niet in figuur).

De gemeenten zonder beleidsdoelstellingen (26%, n= 43) borgen op minder verschillende manieren. 9 procent van deze groep (vier gemeenten) geeft aan helemaal geen beleid te borgen. Deze gemeenten zonder beleidsdoelstellingen borgen vooral via het beleggen bij buurtsportcoaches (67%).

Grote gemeenten geven vaker dan kleine en middelgrote gemeenten aan het beleid voor gehandicaptensport te borgen in gemeentelijke documenten. Ditzelfde geldt voor de borging van het beleid door het te beleggen bij samenwerkingspartners als een gemeentelijk sportbedrijf, zorgorganisatie, sportvereniging, sportservicebureau of welzijnsorganisatie.

Borging van regionale samenwerking

Aan de gemeenten die hebben aangegeven regionaal samen te werken, is gevraagd hoe ze die regionale samenwerking borgen (zie figuur 3.16). Het gezamenlijk inzetten van menskracht en financiële middelen wordt door ongeveer de helft van de gemeenten genoemd als methode van borging. Ook het delen van een gezamenlijke ambitie is hier een veelgenoemde manier voor. Het leggen van verbindingen met partners wordt relatief minder vaak gedaan (38%), maar wel vaker door grote en middelgrote gemeenten dan door kleine gemeenten. Bovendien valt op dat Limburgse gemeenten meer manieren toepassen om regionale samenwerking te borgen. Bij de optie ‘anders’ is een aantal keer genoemd dat gemeenten nog nadenken over de manier van borging.

Figuur 3.16 Manieren van borging van regionale samenwerking ten aanzien van de gehandicaptensport in 2018 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=138)

3.7 Succesfactoren, verbeterpunten en tips

In deze paragraaf is aandacht voor de succesfactoren en verbeterpunten die gemeenten benoemen voor beleid en borging op het gebied van gehandicaptensport. Daarnaast wordt beschreven welke tips en goede voorbeelden gemeenten hebben gedeeld.

Succesfactoren

Gemeenten konden maximaal drie succesfactoren benoemen. In totaal zijn 111 succesfactoren voor gehandicaptensportbeleid genoemd. De volgende succesfactoren worden het vaakst genoemd:

- **Regionale samenwerking** wordt het vaakst genoemd als succesfactor, namelijk 37 keer. Veel gemeenten benoemen hierbij het programma Grenzeloos actief of Uniek Sporten. Ook is een aantal gemeenten aangesloten bij een regionaal sportloket aangepast sporten.
- Vijftien gemeenten geven aan dat het **aanbod goed in beeld brengen** een succesfactor is. Dit gaat zowel om het inzichtelijk maken van het huidige aanbod, als om het actief onder de aandacht brengen van het aanbod.
- **Aandacht voor de doelgroep** is ook een belangrijke succesfactor om sport en bewegen voor mensen met een beperking mogelijk te maken. Dit wordt door dertien gemeenten als succesfactor genoemd. Een aantal gemeenten benoemt dat ze merken dat hier steeds meer aandacht voor komt. Ook het inrichten van een aanspreekpunt is een goede manier om aandacht aan de doelgroep te geven. Een aantal gemeenten heeft bijvoorbeeld een (sport)loket waar vraag en aanbod samen kunnen komen.
- Naast regionale samenwerking wordt ook **samenwerking binnen de gemeentegrenzen** als belangrijke succesfactor gezien. Twaalf gemeenten benoemen dit. Dit geldt voor samenwerking met sportverenigingen of andere lokale partijen als welzijnsinstellingen, maar ook voor samenwerking met andere beleidsterreinen binnen de gemeentelijke organisatie, zoals welzijn of preventie.
- Elf gemeenten noemen de inzet van **buurtsportcoaches of combinatiefunctionarissen** als succesfactor om de doelgroep te bereiken. Het ter beschikking hebben van fte voor het thema biedt de mogelijkheid iets te bereiken. Naast de buurtsportcoaches wordt ook de inzet van een sportconsulent, een beweegcoach en combinatiefunctionaris genoemd.
- Ook de **inzet van sportverenigingen** kan volgens gemeenten tot succes leiden. Het hebben van speciale G-sportverenigingen wordt zeven keer genoemd, evenals de aanwezigheid van sportverenigingen met aanbod voor aangepast sporten.
- Tot slot wordt door een klein aantal gemeenten (drie) een **goede toegankelijkheid van de sportaccommodaties** voor mensen met een beperking als succesfactor genoemd.

In totaal zijn 114 succesfactoren voor het borgen van beleid genoemd. Deze vier succesfactoren worden het meest genoemd:

- Net als voor uitvoering van beleid, wordt ook voor borging van beleid **regionale samenwerking** het vaakst als succesfactor genoemd (44 keer).
- Vijftien gemeenten geven aan dat de **aandacht voor gehandicaptensport in beleid** een succesfactor voor borging is. Dit zit vooral in het feit dat er blijvende aandacht voor het thema is. Gemeenten noemen verder dat het goed geborgd is doordat gehandicaptensport is opgenomen in uitvoeringsnotities en beleidsnota's en dat concrete ambities worden gesteld.
- Ook het **beleggen van de taak bij buurtsportcoaches** is belangrijk in het borgen van het beleid. Twaalf gemeenten benoemen dat de specifieke en structurele aandacht die deze medewerkers voor de doelgroep hebben belangrijk is.

- Tot slot benoemen drie gemeenten dat een goede **samenwerking met het lokale sportbedrijf of een sportservice-organisatie** een succesfactor is voor borging van het beleid.

Belemmeringen

Gemeenten konden maximaal drie belemmeringen benoemen. In totaal zijn 109 belemmeringen voor gehandicaptensportbeleid genoemd. De volgende belemmeringen worden het vaakst genoemd:

- Zeventien gemeenten geven aan dat ze moeite hebben de **doelgroep te bereiken**. Dit komt omdat ze moeilijk vindbaar zijn.
- Ook ervaren zeventien gemeenten dat een **gebrek aan beleid** een belemmering is. Dit loopt uiteen van een gebrek aan beleidsdoelstellingen en geen goed geschreven beleid tot een gebrek aan afstemming met andere beleidsterreinen. Ook wordt het niet hebben van een uitvoeringsprogramma op dit thema genoemd. Tot slot ervaart een aantal gemeenten een gebrek aan financiering, omdat de prioriteit in beleid vaak ergens anders ligt.
- Zestien gemeenten geven als belemmering een **gebrek aan aanbod** aan. Sommige gemeenten benoemen dat ze maar een beperkt aantal aanbieders hebben. Andere gemeenten benoemen ook dat de bekendheid van het aanbod laag is of dat het aanbod niet overzichtelijk is. Eén gemeente geeft aan dat dit komt doordat de uiteindelijke uitvoering door verenigingen moet gebeuren, die daarvoor afhankelijk zijn van vrijwilligers.
- Daarnaast geven dertien gemeenten aan geen of weinig **inzicht te hebben in de vraag** van de doelgroep. Doordat die vraag niet goed in beeld is, lukt het de gemeenten niet om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen. De doelgroep is moeilijk vindbaar, en mede daardoor weten ze niet goed wat de wensen en behoeften van de doelgroep zijn. Ook het bereiken van de doelgroep en het creëren van een match tussen vraag en aanbod lukt niet altijd.
- Eveneens dertien gemeenten benoemen als belemmering dat de **interne samenwerking** op het thema gehandicaptensport nog niet altijd goed is. Dit gaat om samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie of met lokale partijen. Zo wordt bijvoorbeeld genoemd dat nog te weinig draagvlak bestaat binnen de eigen organisatie, dat partijen elkaar nog niet goed weten te vinden, dat de verbinding met de eerstelijnszorg ontbreekt en dat de doorverwijzing van de zorg naar het sportloket nog niet goed is.
- Met betrekking tot de doelgroep geven nog eens twaalf gemeenten aan dat de **doelgroep te klein** is om hier beleid op uit te voeren. Zo benoemen gemeenten dat om deze reden geen structurele groep kan worden opgezet. Deze belemmering wordt voornamelijk door kleine gemeenten genoemd, die niet aangesloten zijn bij een regionaal samenwerkingsverband.
- Enkele gemeenten (vier) benoemen tot slot **vervoer** als probleem wanneer het gaat om gehandicaptensport.

In totaal zijn 89 belemmeringen voor het borgen van beleid genoemd. Deze drie belemmeringen worden het meest genoemd:

- **Gebrek aan tijd en financiële middelen**. Deze belemmering wordt door zestien gemeenten genoemd. Ze geven aan dat vaak te weinig uren en financiële middelen beschikbaar zijn voor gemeentelijke inzet op het thema gehandicaptensport.
- Dertien gemeenten benoemen dat gehandicaptensport **nog niet in het beleid** beschreven staat en dat dit een belemmering vormt voor de borging. Zowel het ontbreken van het thema in de beleidsnota sport, als het ontbreken van een apart gehandicaptensportbeleid worden genoemd. Bovendien geeft een aantal gemeenten ook aan dat vanuit andere beleidsterreinen weinig of geen aandacht voor gehandicaptensport is, wat het borgen bemoeilijkt.

- Net als bij de belemmering voor beleid worden **te weinig inzicht in de doelgroep** (14 keer genoemd) en het ontbreken van **voldoende structureel aanbod** (5 keer genoemd) als belemmeringen voor borging van het beleid ervaren.

Oplossingen

Aan de gemeenten die belemmeringen noemden bij het uitvoeren van gehandicaptensportbeleid en bij de borging van het beleid, is gevraagd wat nodig zou zijn om de genoemde belemmeringen op te lossen. Deze vraag was niet verplicht. De volgende oplossingen zijn het vaakst genoemd (n=89):

- Er is beter **overleg** nodig tussen alle betrokken partijen die op lokaal niveau te maken hebben met de sportmogelijkheden voor mensen met een beperking. Hierbij gaat het onder andere om sportbonden, zorginstellingen, sportaanbieders en gemeente.
- Vooral het **aanbod van verenigingen** is volgens de gemeenten belangrijk voor succes. Verenigingen zouden meer intrinsiek gemotiveerd moeten zijn om aanbod te ontwikkelen en vrijwilligers moeten meer open staan voor deze doelgroep. Gemeenten benoemen dat het goed zou zijn als meer expertise en tijd beschikbaar zou zijn om verenigingen hierin te begeleiden.
- Als oplossing wordt meer **regionale samenwerking** genoemd. Gemeenten verwijzen hier naar de noodzaak van samenwerking met directe buurgemeenten. Het lijkt vooral belangrijk dat gemeenten waarmee wordt samengewerkt een gelijke mate van inzet, zowel financieel als in menskracht, tonen.
- Met betrekking tot het beleid benoemen gemeenten dat het zou helpen wanneer **specifieke doelstellingen in het beleid** zouden worden opgenomen. Een enkele gemeente geeft aan aanknopingspunten te willen om beleid op dit thema te ontwikkelen. Meer en betere beleidsmatige afstemming wordt als oplossing gezien. Bovendien geven gemeenten aan dat bestuurlijke betrokkenheid belangrijk is en dat vanuit verschillende domeinen aandacht moet zijn voor gehandicaptensport.
- **Meer beschikbaar budget**, onder andere voor een grote inzet van de buurtsportcoach, wordt vaak genoemd als oplossing voor de belemmeringen.
- Sommige gemeenten geven aan obstakels te ervaren door de **privacywet/ AVG**. Ze hebben daardoor behoefte aan hulp bij het in kaart brengen van de doelgroep en het bereiken van de doelgroep. Het krijgen van goede voorbeelden en informatie over de doelgroep is in het algemeen iets waar gemeenten behoefte aan hebben.

Een aantal gemeenten gaf bij de vraag over oplossingen voor borging van het beleid aan dat ze vooral nog tijd nodig hebben. Ze denken na over manieren van borging of zijn bezig met het regelen van de borging. Specifiek voor het oplossen van belemmeringen bij het borgen van het beleid wordt naast bovenstaande nog benoemd:

- Het uitvoeren van **benchmarks** (vergelijking tussen verschillende gemeenten), om meer inzicht te krijgen in eventuele verschillen in aanpak en daaruit de waardevolle, maar moeilijk zichtbare opbrengsten van de inzet inzichtelijk te krijgen,
- Het organiseren van **kennisuitwisseling** en delen van goede voorbeelden. Bijvoorbeeld over interventies en activiteiten. Ook is behoefte aan kengetallen over gehandicaptensport (bijvoorbeeld hoeveel mensen met een beperking in een gemeente wonen en welk deel daarvan aan sport doet).
- Een **integrale aanpak** voor gehandicaptensport, waarbij sport als middel wordt ingezet. Hierbij zou het helpen om flexibel om te kunnen gaan met budgetten, zodat sport als middel (ter preventie) kan worden ingezet.

Tips en goede voorbeelden

Aan de gemeenten die deelnemen aan een regionaal samenwerkingsverband, is gevraagd of ze tips hebben voor het borgen van de samenwerking. 34 gemeenten hebben een tip gegeven. De volgende tips worden door meerdere gemeenten benoemd:

- Borg de doelstellingen in een convenant. Gemeenten geven aan dat het te allen tijde belangrijk is de samenwerking vast te leggen.
- Leg verbindingen met en sluit aan bij andere bestaande samenwerkingsverbanden of programma's. Gemeenten noemen een samenwerking met Fonds Gehandicaptensport en Uniek Sporten en de verbinding met regionaal Wmo-beleid.
- Aandacht voor de lokale situatie. Vanwege het lokale karakter moet een samenwerking kleinschalig worden gehouden. Verder wordt benoemd dat maatwerk nodig is, en dat het belangrijk is om het politieke klimaat in andere gemeenten te respecteren.
- Betrek verschillende niveaus bij de samenwerking: bestuurlijk, beleidsmatig en uitvoerend. Vraag mensen in de uitvoering wat zij verwachten.

Verder geven gemeenten de tips om een regionale stuurgroep een aantal keer per jaar bijeen te laten komen, om financiële middelen structureel te koppelen en efficiënt in te zetten en om een externe partner in te zetten voor ondersteuning bij de opstartfase van de samenwerking.

Tot slot is gevraagd of gemeenten in het algemeen aanvullende tips of goede voorbeelden met betrekking tot gehandicaptensport hebben. 7 procent van de gemeenten (n=11) heeft een tip of goed voorbeeld gedeeld. De regionale samenwerking wordt wederom meerdere keren als succesfactor genoemd. Hierbij wordt verwezen naar samenwerking tussen kleine gemeenten, Uniek Sporten en Grenzeloos actief. Een andere gemeente benoemt een speciale werkgroep voor mensen met een beperking als succesvol voorbeeld. In deze werkgroep zitten mensen vanuit verschillende sectoren. Verder benoemt een gemeente dat het goed werkt om in de gemeentelijke sportnota te beschrijven wat ze willen, en via een subsidie aan een sportbedrijf uit te besteden hoe wordt gedaan. Als tip wordt verder het organiseren van sportmomenten voor kinderen met en zonder beperking genoemd. Een laatste tip is om gehandicaptensport positief in te steken. Daarmee wordt bedoeld dat de focus niet moet worden gelegd op sporten voor mensen met een beperking, maar op sporten voor iedereen.

4. Conclusie

Deze rapportage richt zich op de huidige stand van zaken omtrent gehandicaptensportbeleid in gemeenten. Coalitieakkoorden van dezelfde 104 gemeenten zijn bekeken voor 2014-2018 (in het onderzoek van 2016) en 2018-2022 (in het huidige onderzoek). Daarnaast is een enquête uitgezet onder gemeenten. Van de deelnemende gemeenten heeft 47 procent (78 van de 166) ook deelgenomen aan een vergelijkbare enquête in het onderzoek uit 2016. De vragen in welke mate gemeenten beleid voeren, activiteiten uitvoeren en regionaal samenwerken op het gebied van gehandicaptensport en in hoeverre buurtsportcoaches voor gehandicaptensport worden ingezet, worden net als in 2016 beantwoord. Daarnaast is in dit onderzoek aandacht voor de borging van het beleid en de mate waarin gemeenten behoefte hebben aan ondersteuning. In dit hoofdstuk worden eerst de onderzoeksvragen beantwoord. Daarna plaatsen we de bevindingen uit het onderzoek in een breder perspectief. Tot slot worden aanbevelingen gegeven met betrekking tot gehandicaptensportbeleid bij gemeenten.

4.1 Beantwoording onderzoeksvragen

In welke mate wordt in coalitieakkoorden van gemeenten gesproken over gehandicaptensport en aanverwante thema's?

Twaalf van de 104 gemeenten spreken in 2018 over sport of bewegen voor mensen met een beperking, tegenover vijf gemeenten in 2014. In totaal is er in de coalitieakkoorden voor 2018-2022 meer aandacht voor het thema sporten voor mensen met een beperking dan in de akkoorden van 2014-2018. Combinaties van de termen sport en bewegen en mensen met een beperking komen vaker voor. Over de specifieke termen gehandicaptensport, aangepast sporten of G-sport wordt in 2018 echter nauwelijks gesproken. Slechts door één (kleine) gemeente wordt gehandicaptensport in het coalitieakkoord genoemd (ten opzichte van 3 gemeenten in de coalitieakkoorden van 2014-2018). De gemeenten met aandacht voor het thema benoemen de ambities om sportverenigingen een inclusief beleid te laten voeren en om buurtsportcoaches in te zetten om de weg naar sportaanbod makkelijker te maken voor mensen met een beperking.

In welke mate is gehandicaptensport opgenomen in beleids- en/of uitvoeringsnotities van gemeenten?

Net als in 2016 heeft twee derde van de gemeenten (65%) beleidsdoelstellingen voor gehandicaptensport. Grote gemeenten hebben vaker beleidsdoelstellingen dan kleine gemeenten. Kleine gemeenten geven wel vaker aan beleidsdoelstellingen in ontwikkeling te hebben en minder vaak dat ze geen beleidsdoelstellingen hebben, ten opzichte van 2016. Het grootste gedeelte van de gemeenten met beleidsdoelstellingen heeft deze genoteerd in de beleidsnota sport en bewegen (83%). Daarnaast geeft 31 procent van de gemeenten met beleidsdoelstellingen aan deze bij een ander beleidsterrein te hebben ondergebracht, voornamelijk bij de terreinen sociaal (domein), gezondheid en Wmo. De helft van de gemeenten (51%) zegt gehandicaptensport te hebben opgenomen in een uitvoeringsnotitie. Daarnaast geeft nog 17 procent aan een uitvoeringsnotitie in ontwikkeling te hebben. De uitvoeringsnotities waarin gehandicaptensport is opgenomen, komen vooral uit de beleidsterreinen sport (en bewegen) en buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen.

Welke activiteiten voeren gemeenten uit ten aanzien van gehandicaptensport?

Bijna alle gemeenten voeren activiteiten uit ten aanzien van gehandicaptensport (98%). Slechts drie gemeenten hebben helemaal geen beleidsdoelstellingen, uitvoeringsnotities of activiteiten voor gehandicaptensport. De meest uitgevoerde activiteit is de inzet van buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen, en dit gebeurt in 2018 vaker dan in 2016. Andere veel uitgevoerde

activiteiten door gemeenten zijn regionale samenwerking, het opzetten/versterken van passend sport- en beweegaanbod en het inzichtelijk maken van het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking. De gemeenten geven aan de inzet van buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen en de regionale samenwerking het succesvolst te vinden. Het betrekken van de doelgroep bij het ontwikkelen van sportaanbod en het doorverwijzen door sociale wijkteams zijn volgens gemeenten nog het meest voor verbetering vatbaar.

In welke mate nemen gemeenten deel aan regionale samenwerkingsverbanden op het gebied van gehandicaptensport?

69 procent van de gemeenten neemt deel aan een regionaal samenwerkingsverband aangepast sporten/gehandicaptensport. Dit is hoger dan in 2016 (52%). 15 procent is niet aangesloten bij een verband, maar werkt wel met andere gemeenten samen op het thema gehandicaptensport. De grote en middelgrote gemeenten nemen vaker deel aan een regionaal samenwerkingsverband dan de kleine gemeenten. Ten opzichte van 2016 geven wel meer kleine gemeenten aan regionaal samen te werken (56% in 2016 en 77% in 2018). Gemeenten nemen deel aan regionale verbanden, omdat er behoefte is aan samenwerking en vanwege de versnipperde vraag naar sport en bewegen voor mensen met een beperking. Gemeenten die niet zijn aangesloten bij een verband, geven aan dat een gebrek aan menskracht en middelen hiervoor de reden is. Gemeenten die (nog) niet samenwerken, geven wel aan meer samenwerking te willen.

In welke mate zetten gemeenten combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches in voor gehandicaptensport (aantal fte)?

Het aantal gemeenten dat zegt buurtsportcoaches of combinatiefunctionarissen in te zetten voor gehandicaptensport is met 74 procent in 2018 hoger dan 65 procent in 2016. De middelgrote gemeenten doen dat vaker dan kleine of grote gemeenten. Kleine gemeenten zetten gemiddeld minder fte specifiek voor gehandicaptensport in dan andere gemeenten, maar in verhouding tot het totaal aantal fte voor buurtsportcoaches zetten kleine gemeenten het meest in. Dit is vergelijkbaar met 2016. Het lijkt of er een minder hoog aantal fte wordt ingezet door gemeenten op gehandicaptensport dan in 2016, maar doordat de respondentgroep klein is en deels verschilt met die van het onderzoek uit 2016 moeten wij voorzichtig zijn met het interpreteren van de resultaten uit dit onderzoek. Van de gemeenten die buurtsportcoaches inzetten voor gehandicaptensport geeft meer dan de helft (55%) aan dit in de sector sport gecombineerd met de sector welzijn te doen. Verder richten de buurtsportcoaches in de meeste gemeenten zich op de doelgroep 'kwetsbare groepen, waaronder mensen met een beperking' (76%).

Hoe borgen gemeenten de activiteiten en samenwerkingsverbanden ten aanzien van gehandicaptensport en wat zijn daarin belemmerende en bevorderende factoren?

De meeste gemeenten borgen hun beleid en activiteiten op meerdere manieren. 15 procent van de gemeenten geeft aan helemaal niet te borgen, of niet te weten op welke manier borging plaatsvindt. De meest voorkomende manier van borging is door beleid en activiteiten te beleggen bij buurtsportcoaches. Ook borgen gemeenten door regionaal samen te werken en door beleid vast te leggen in gemeentelijke documenten. Succesfactoren voor uitvoering en borging van het beleid ten aanzien van gehandicaptensport zijn volgens gemeenten vooral regionale samenwerking, het opnemen van concrete doelstellingen in beleid, het goed in beeld brengen van het beschikbare aanbod en het hebben van aandacht voor de doelgroep. Belemmeringen zijn volgens gemeenten onder andere de moeilijk bereikbare doelgroep, een gebrek aan beleid, een gebrek aan aanbod en een gebrek aan tijd en financiële middelen.

De gemeenten die op regionaal niveau samenwerken, borgen die samenwerking op uiteenlopende manieren. Het vaakst doen ze dit door het gezamenlijk inzetten van menskracht, ambities en financiële middelen. Bevorderende factoren bij het borgen van regionale samenwerking zijn onder andere het vastleggen van de samenwerking of het opstellen van een convenant en het betrekken van zowel bestuurlijke, beleidsmatige als uitvoerende niveaus in de samenwerking. Als belemmerende factor hierin worden vooral de financiën en een gebrek aan bestuurlijke betrokkenheid genoemd.

In welke mate beschikken gemeenten over goede voorbeelden ten aanzien van gehandicaptensport en willen zij deze delen?

Elf gemeenten hebben een tip of goed voorbeeld gedeeld. Deze zijn beschreven in paragraaf 3.7. Voorbeelden van tips zijn regionale samenwerking tussen kleine gemeenten en het instellen van een werkgroep binnen de gemeentelijke organisatie voor mensen met een beperking.

4.2 Algemene conclusies

De afgelopen jaren is veel aandacht besteed aan gehandicaptensport, onder andere binnen de programma's Grenzeloos actief en Sport en Bewegen in de Buurt en door het VN-verdrag handicap over mensenrechten voor mensen met een beperking. Het lijkt erop dat de aandacht bij gemeenten voor dit thema ook is toegenomen. Dit blijkt uit de activiteiten die ze rapporteren, deelname aan samenwerkingsverbanden en inzet van buurtsportcoaches. Gemeenten voeren meer verschillende activiteiten uit, en meer gemeenten zetten buurtsportcoaches in om aan (een deel van) die activiteiten invulling te geven. Het hogere aantal gemeenten dat zegt buurtsportcoaches voor gehandicaptensport in te zetten ten opzichte van 2016, is in lijn met de toegenomen aandacht vanuit de overheid voor de inzet van buurtsportcoaches voor deze doelgroep vanaf dat jaar. Via de overheidsprogramma's Sport en Bewegen in de Buurt en Grenzeloos actief wordt de inzet van buurtsportcoaches voor deze doelgroep gestimuleerd. Nog weinig van de buurtsportcoaches werken buiten de eigen gemeentegrenzen, maar op beleidsmatig niveau wordt al veel samengewerkt met andere gemeenten. Vooral kleine gemeenten doen dit meer dan in 2016. Dit zijn allemaal positieve ontwikkelingen in de gemeentelijke aandacht voor gehandicaptensport.

Op een aantal punten zijn de ontwikkelingen minder zichtbaar. Het totale aantal gemeenten dat beleidsdoelstellingen heeft voor gehandicaptensport is bijvoorbeeld niet hoger dan in 2016 (65%). Wel hebben de kleine gemeenten ten opzichte van 2016 nu vaker beleidsdoelstellingen in ontwikkeling (3% in 2016 en 13% in 2018) en minder vaak geen beleidsdoelstellingen (44% in 2016 en 35% in 2018). Daarnaast heeft de helft van de gemeenten gehandicaptensport opgenomen in een uitvoeringsnotitie. In coalitieakkoorden is een toegenomen aandacht voor gehandicaptensport zichtbaar, maar gemeenten gebruiken vaker de term 'mensen met een beperking' dan termen waarin 'handicap' voorkomen. Verder formuleren gemeenten vaker bredere ambities voor 'alle inwoners'. Bijvoorbeeld over de noodzaak van toegankelijkheid van sport voor iedereen (zie paragraaf 2.1). Dit strookt met de bevinding dat beleidsdoelstellingen en de inzet van buurtsportcoaches bij de meeste gemeenten zijn gericht op 'kwetsbare groepen, waaronder mensen met een beperking' (zie paragrafen 3.1 en 3.4).

In het algemeen kan worden gesteld dat gehandicaptensport als thema zeker de aandacht van gemeenten heeft. Van alle gemeenten die hebben deelgenomen aan het onderzoek, hebben maar drie gemeenten geen beleidsdoelstellingen, geen uitvoeringsnotitie én geen activiteiten op het gebied van gehandicaptensport. Alle andere gemeenten doen op één of andere manier iets met het thema.

Het beleidsprogramma Grenzeloos actief heeft de afgelopen jaren onder andere ingezet op het ondersteunen van gemeenten bij het aangaan van regionale samenwerkingen. Op basis van dit onderzoek lijkt dat te hebben gewerkt, want naast dat veel gemeenten bij een regionaal samenwerkingsverband zijn aangesloten dan wel regionaal samenwerken, wordt regionale samenwerking ook veelvuldig als succesfactor voor gehandicaptensportbeleid genoemd.

Wat betreft succesfactoren en belemmeringen die gemeenten ervaren in beleid en activiteiten voor gehandicaptensport, valt verder op dat gemeenten vaak dezelfde factoren ervaren wanneer het gaat om borging. Deelname aan regionale samenwerkingsverbanden en de inzet van buurtsportcoaches worden zowel voor beleid, activiteit en voor borging als succesfactor gezien. Weinig inzicht in de doelgroep en het moeilijk bereiken van de doelgroep zijn in alle gevallen veelgenoemde belemmeringen. Het is moeilijk te zeggen of dit voor gemeenten bewuste processen van borging zijn of dat ze het uitvoeren van beleid en activiteiten onder borging scharen.

De behoefte aan ondersteuning onder gemeenten is in lijn met de belemmeringen die ze ervaren, namelijk ondersteuning bij het verkrijgen van inzicht in de doelgroep en bij het bereiken van de doelgroep. Gemeenten geven aan dat het om de doelgroep te bereiken zou helpen om samen te werken met sportverenigingen, omdat een vereniging vaak de partij is die het sport- of beweegaanbod verzorgt. Het Mulier Instituut heeft onlangs een onderzoek onder sportaanbieders uitgevoerd, waarin naast sportverenigingen ook fitnessaanbieders en zwemorganisaties zijn ondervraagd (Van Stam, Brandsema, De Jonge, Maasdam & Van Lindert, 2018⁶). Daaruit blijkt dat sportaanbieders open staan voor het aanbieden van sport aan mensen met een beperking. Veel aanbieders doen dit al, maar hebben een klein aantal leden met een beperking. Samenwerking tussen gemeente en verschillende soorten sportaanbieders kan helpen om het aanbod nog beter af te stemmen op de vraag. Uit ander onderzoek blijkt dat mensen met een lichamelijke beperking die sporten dit vaker bij de fitnesscentra doen dan bij andere sportaanbieders (Van den Dool & Van Lindert, 2018⁷). Voor gemeenten zou het daarom interessant zijn ook de sportaanbieders anders dan verenigingen te betrekken in gehandicaptensportbeleid. Verder hebben veel gemeenten behoefte aan het verkrijgen van cijfermatige inzichten of kengetallen (bijvoorbeeld over het aantal mensen met een beperking in een gemeente). Het lijkt erop dat de ondersteuning bij opzetten van samenwerkingen goed verloopt en dat gemeenten nog behoefte hebben aan ondersteuning bij het verkrijgen van de juiste kennis over de doelgroep.

Uit het onderzoek blijkt een aantal verschillen tussen grote, middelgrote en kleine gemeenten en daarnaast tussen gemeenten in verschillende provincies. Ten eerste blijven kleine gemeenten op het gebied van gehandicaptensportbeleid achter bij middelgrote en grote gemeenten, ondanks dat er onder kleine gemeenten in 2018 vaker beleidsmatige aandacht ten opzichte van 2016 zichtbaar is. Daarnaast werken minder kleine gemeenten samen met andere gemeenten en zetten minder kleine gemeenten buurtsportcoaches in dan grote en middelgrote gemeenten. Juist de samenwerking met andere gemeenten kan belangrijk zijn voor kleine gemeenten, omdat ze dikwijls aangeven dat een kleine doelgroep en weinig beschikbare middelen belemmerend werken. Het ondersteunen van de kleine

⁶ Stam, W. van, Brandsema, A., De Jonge, M., Maasdam, S. & Van Lindert, C. (2018). *De organisatie van sportaanbod voor mensen met een beperking*. Utrecht: Mulier Instituut.

⁷ Van den Dool, R. & Van Lindert, C. (2018). [Ontwikkeling sport voor mensen met een lichamelijke beperking \(websheet\)](#). Utrecht: Mulier Instituut.

gemeenten op deze punten ligt dus voor de hand. Kleine gemeenten geven echter ook minder vaak aan dat ze behoefte aan ondersteuning hebben dan middelgrote en grote gemeenten.

Tot slot constateren we dat enerzijds het opzetten van een landelijke dekkende structuur van regionale samenwerkingsverbanden voor gehandicaptensport vanaf 2016 een speerpunt van Grenzeloos actief is geweest. Anderzijds blijkt uit dit onderzoek dat in 2018 meer gemeenten aangeven dat ze zijn aangesloten bij een regionaal samenwerkingsverband of regionaal samenwerken dan in 2016. Op basis van dit onderzoek is geen direct verband te leggen tussen de inspanningen van Grenzeloos actief en de toegenomen regionale samenwerking. Het is echter opvallend, onder andere omdat een deel van de gemeenten in dit onderzoek aangaf regionaal samen te werken door het programma Grenzeloos actief.

4.3 Aanbevelingen

Ondanks de positieve ontwikkeling van gehandicaptensportbeleid bij gemeenten, is op bepaalde punten nog verbetering mogelijk. Hier zou toekomstig overheidsbeleid zich op kunnen richten. In deze paragraaf worden daartoe enkele aanbevelingen gedaan.

Op basis van de conclusie over verschillen naar gemeentegrootte is het aan te bevelen aan de groep kleine gemeenten extra aandacht te besteden. Ten eerste kan worden onderzocht wat precies de behoeften van de kleine gemeenten zijn en op welke manier de belemmeringen die zij ervaren in het beleid voor gehandicaptensport weggenomen kunnen worden.

Uit het onderzoek blijkt dat gemeenten vaak aandacht hebben voor kwetsbare mensen in het algemeen, waaronder ook de doelgroep mensen met een beperking valt. De term inclusief sporten, één van de pijlers van het in 2018 afgesloten Nationaal Sportakkoord⁸, wordt daarbij nog niet veel genoemd. De verwachting is dat gemeenten dit de komende jaren wel gaan doen, omdat er ook plannen liggen voor het afsluiten van lokale of regionale sportakkoorden waarin op lokaal of regionaal niveau afspraken worden gemaakt over dezelfde pijlers als die in het landelijke akkoord genoemd worden. Het is goed om aandacht te blijven hebben voor wat deze brede benadering van sport voor kwetsbare groepen betekent voor gehandicaptensport in het bijzonder.

Gemeenten in het onderzoek geven aan dat een gebrek aan bestuurlijke betrokkenheid wordt ervaren als belemmering voor beleid voor en regionale samenwerking op het gebied van gehandicaptensport. Het is belangrijk om de bestuurlijke betrokkenheid te stimuleren, door bijvoorbeeld bestuurders te informeren of te laten kennismaken met de doelgroep. Verder is het verstandig om het thema blijvend op de agenda te zetten van zo veel mogelijk bestaande overleggen, bijvoorbeeld regionale vakoverleggen. Het is daarnaast wenselijk dat het thema een plaats krijgt in de lokale of regionale sportakkoorden. Het informeren en betrekken van bestuurders kan ook door middel van kengetallen over cijfermatige inzichten over de doelgroep, een thema waarop de gemeenten in het onderzoek aangeven behoefte aan ondersteuning te hebben.

De buurtsportcoaches spelen binnen gemeenten een belangrijke verbindende rol tussen partijen. Ook in de regio kan de buurtsportcoach een verbindende rol vervullen. Het is belangrijk dat deze

⁸ Ministerie van VWS (2018). [Het Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland.](#)

buurtsportcoaches goed worden gefaciliteerd en toegerust voor die functie. Met betrekking tot de gehandicaptensport kan een buurtsportcoach een coördinerende rol vervullen en partijen verbinden. Zeker in de kleine en middelgrote gemeenten is het goed om die coördinerende rol regionaal op te pakken, omdat in één gemeente vaak te weinig mensen wonen met eenzelfde soort beperking wonen die dezelfde sport willen doen. Dit maakt het moeilijk om groepen op te richten bij bijvoorbeeld een sportaanbieder. Op dit moment geeft nog maar een derde van de deelnemende gemeenten aan dat de buurtsportcoaches ook buiten de gemeentegrenzen actief zijn. Het zou interessant zijn te onderzoeken of hier bepaalde redenen achter zitten en gemeenten bijvoorbeeld belemmeringen ervaren om een buurtsportcoach regionaal in te zetten. De landelijke financieringsstructuur en de regels daarbij zouden wellicht meer ingericht kunnen worden op regionale buurtsportcoaches voor gehandicaptensport.

Uit dit onderzoek blijkt dat veel gemeenten vinden dat het in kaart brengen van de behoeften bij de doelgroep nog voor verbetering vatbaar is. Het is daarom belangrijk de professionals als buurtsportcoaches te blijven voorzien van de juiste middelen om zo goed mogelijk inzicht in de behoeften te krijgen. Hiervoor zijn verschillende producten beschikbaar, zoals de toolbox behoeftenonderzoek⁹, waarmee professionals of ambtenaren die lokaal of regionaal vraag en aanbod afstemmen op het gebied van gehandicaptensport een behoeftenonderzoek kunnen uitvoeren. Andere beschikbare producten zijn de Scan & Match, vraag- en aanbodscan voor mensen met een beperking¹⁰, acht factsheets over sporten en bewegen voor mensen met diverse soorten beperkingen¹¹ en een verzameldocument met beschikbare openbare databronnen voor lokaal sport- en beweegbeleid¹².

Tot slot laten de resultaten uit het onderzoek zien dat gemeenten positief zijn over de deelname aan regionale samenwerkingsverbanden. Hoe deze verbanden precies zijn ontwikkeld en hoe ze precies werken, is echter op basis van dit onderzoek niet te zeggen. Het zou interessant zijn om dit te onderzoeken, bijvoorbeeld aan de hand van een (proces)evaluatie, waarbij ook wordt onderzocht of verschillende vormen van samenwerking verschillende resultaten opleveren ten aanzien van de uitvoering en borging van gehandicaptensportbeleid in de regio's en gemeenten. Gemeenten en regio's kunnen op die manier nog meer van elkaar leren.

⁹ Brandsema, A. & Van Lindert, C. (2018). [Toolbox behoeftenonderzoek gehandicaptensport](#). Utrecht: Mulier Instituut.

¹⁰ Kenniscentrum sport: [Scan & Match. Vraag- en aanbodscan voor mensen met een beperking](#).

¹¹ Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport: [Factsheets over sport en bewegen voor mensen met diverse soorten beperkingen](#).

¹² Brandsema, A. & Hiemstra, A. (2018). [Dataverzameling voor \(lokaal\) sport- en beweegbeleid](#). Utrecht/Ede: Mulier Instituut/ Kenniscentrum sport.

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 31 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl